

NON ZER

lana, langilea, lantegia

Ugalde 3 gn.

Garbitasun bat

Azurmendi . . . 5 gn.

Asteroko solasa

Olazabal 7 gn.

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA 8 PEZETA

DEBAN EZ DA GIRO

Martin Idiakez eta Pako Salegi Lekuko

Askotan mintzatu gara Z. Argian arazo honetaz. Jaso ditugu jakintsuen iritzia. Arantzadi izan da gure artean gehienbat arduratu dena. Idazlan asko bidali dizkigu argitara ditzagun.

Baina guk herriko giroa jaso nahi genuen. Herriak nola erantzun duen, zer egin eta zer pentsatzen duen jakin nahi genuen. Ekintza-aren bidez hezitzen da herria. Herriak berak hartu behar ditu bere erabakiak. Ez da aski norbaitek herriaren izenean eta onerako hitzegitea eta erabakiak hartzea.

Lo ote dago Debako herria? Uda-ko eguzkiak eta itsasoko haizeak lo har araziko ote dio Debako jendeari? Jabetzen ote da etorkizunari buruz eskuartean daukan erantzunkizunaz?

Eta Deba aipatzerakoan beste edozein herri esan dezakegu: Zumal, Getaria, Elgoibar, Zarautz, Motriku, Ondarru, Lekeitio... Euskal Herriko edozein herri alegia.

—oOo—

—Nuklear etxeaz kezkatutik dagoen taldekoak zarete zuek. Nola sortu zen taldea?

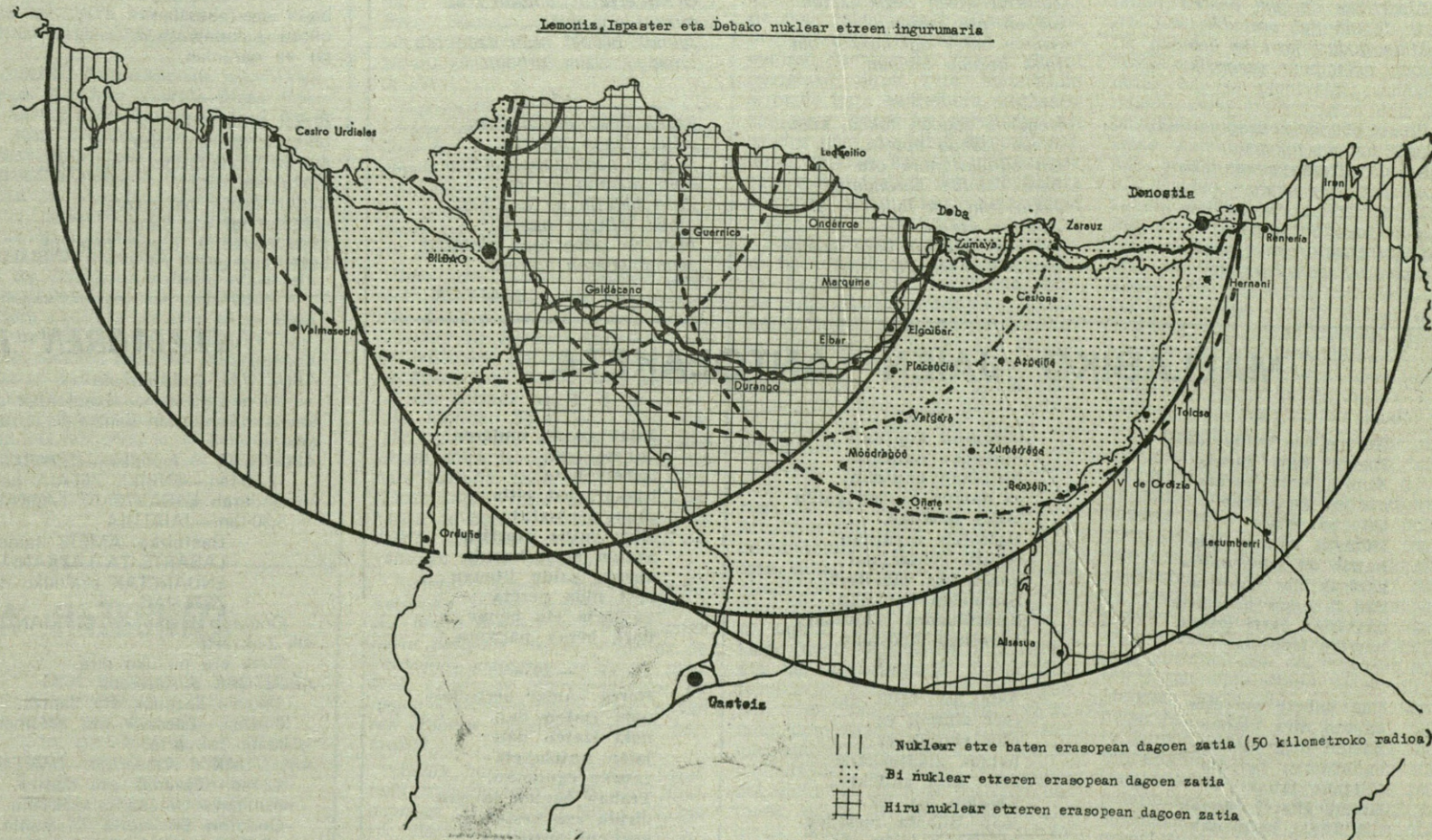
—Haseran inork ez zekien ezer garbirik. Begi asko zegoen leku horri begira. Batzuek aideportua egiteko nahi zuten, bestek etxebizitzarako. Industriarako eta eskolarako ere nahi zutenak baziren. Gaur badakigu, ziur, leku hori lberduerok erosi duela nuklear etxe bat eraikitzeko asmoz. Motrikuko udaletxeak, Eskudero eta Arantzadi elkarteak salatu zuten erbia. 1973garrenko iraila zen ke-xu-paperak sartzeko hila, baina oharterako iragan zitzaigun epe hori. Baina jakin bezain agudo hasi ginen kezkatzen eta biltzen.

—Denentzat ez da feria txarrik izaten. Bestela salduko ez zituzten baserriak saldu dituzte agian, modu onean, hemengo nekazariak. Hauek behintzat pozik egongo dira.

—Ez dugu uste. Ezta hurremanik ere. Gauza askotarako balio zukeen lekua zen. Bestela ere izango zutekeen saltzeko egokiera. Erosleek ez dute garbi jokatu. Badira gero merkeago saldu beharrean aurkituko zirela eta saltzea erabakitakoak. Bortxaturik saldua du norbaitek. Familia haundiko baserriak dira gainera batzuk. Ez da, beraz, poz gehiegirik baserriarren artean.

—Haseran jendea oso lasai ibili zela dirudi.

—Herriak ez zekien ezertxo ere aldizkariak horretaz mintzatzen hasi arte. Nola nahi duzu, bada, eza gutzen ez duen arazo batez kezkatzea? Kontra egiteko zegoen hila-beteko epe hartan Debako Udaletxeak berak ere ez zuen ezer egin. Kontrako arrazoi sendoak aurkitzeko gutxiegi da hila-beteko epea. Ez zuen hanka sartzetik egin nahi izan. Debako lurretan eraikitzeko asmoz denez gero lberduerok obretarako baimena eskatu behar dio

herri honetako udaletxeari. «Dirección General de Energía Nuclear» deritzanak ere oniritzia Debako udaletxeari eskatu behar zion. Garai horretan zuen ezezkua emateko asmoa. Halere, une hori iritxi baino lehen, jendearen egonezina somaturik herriaren kezkaekin bat egiten zutela adierazi zuten beren batzarre batean herriko agintariak.

—Zer lani ekin zion nuklear gorabeherak aztertzeke bildu zen taldeak?

—1.500 firma bildu genituen herrian. Taldean hamabiren bat ginen. Batzorde bat osatu zen 1.500 lagunek izenpetutako eskutitza Udaletxeari eramateko. Bostpatsei lagunek jendearen kezka agertu genien herriko agintariari, geure laguntza eskaini eta jokabide garbi bat har zezatela eskatu genien.

—Nolako harrera izan zenuen Herriko Etxean?

—Hotza. Alkate jaunari ez zion bat ere graziarik egin firma biltzeak. Giro beroko elkarrizketa izan zen. Baina ez ginen atzeratu. Bilduz jarraitu genuen, informazioa eskuratuz. Azterketa sozio-ekonomiko baten beharra zegoela ikusi genuen. Berriro Udaletxera jo genuen. Alkate eta konzejal, izan zen bilera. Alkatea ez da jendeartean aztarrika ibiltzeko aldekoa. Erabakiak hartzen diren lekura jo nahi izaten du. Gora. Madrilla. Besteari

denbora galtzea deritza. Halere Azterketara horretarako LAN KIDE AURREZKIArekin harremanetan jartzea erabaki zen. Eantzunik gabe geratu ginen AURREZKIAren alde-tik.

—Zuen taldeaz kanpo beste inor kezkatzen al zen gai honetaz?

—Gazteen Elkartea zebilen gai honi buruz hitzaldiak eratu nahirik. Arantzadiarekin harremanetan jarria zegoen. Baina Arantzadiak bere azterketa amaitu nahi zuen lehenik eta gero hitzaldiak eman, han eta hemen. Oinarri sendoa eduki nahi zuen hitzaldietarako. Hori ezinezkoa zenez gero alkate jaunarengana jo zuen Gazteen Elkar-teak. Prest zegoen alkatea gazteen biltokira joan eta elkarrizketa bat edukitzeko. Baina elkarrizketa-gaie-tan ez zen nuklear-etxea sartu. Industrileku berria, eskolak eta heziketa zeuden izendaturik elkarrizketarako.

—Ustekabeko zulotik atera zitzaion Elkarteari erbia.

—Ez. Batzarre osoa eta elkarrizketa guztia nuklear arazoaz izan zen. Jendea beroegi zegoen gai hau bazterturik besteetaz mintzatzeko. Bederatzietatik gaueko hamabiak arte luzatu zen elkarrizketa. Alkateak egin zituen lanen berri eman zuen. Erantzun gogor samarrak ere entzun behar izan zituen. Baina urrats on bat eman

zen. Oinarri batzuk jarri ziren: 1) Udaletxeak gaitzes zezala nuklear etxea, 2) onar zezala hitzez ez ezik idatzi ere Arantzadiaren azterketa, 3) Lege aldeko bideak eta arrazoiak ikus daitezela, 4) herriak eta udaletxeak aukeratutako batzorde bat sor zedila arazo honetarako.

—Hitzak ederrak bezain errazak dira.

—Ez gara hitz hutsetan geratu. Berehalaxe egin zen beste batzarre bat batzordea aukeratzeko. Udaletxetik 4 eta gure aldetik beste 8 izan ziren hautatuak. Zortzi hoi-etatik bost lehengo batzorde zaharretik hartu ziren. Lanari ekin genion berriro. Hasteko lan-taldeak eratu genituen batzordearen barruan. Batzuk erabakiak hartzen diren lekuetan saiatuko dira, besteak diru-biltzen, lege alderdiak aztertzen, nuklear arazoaz informazioa biltzen eta abar.

—Zer gehiago egin duzue jendea esnatzeko?

—Aurrena Arantzadi ekarri genuen Ekainaren 11ean. Gaueko 9-etatik hamabiak arte jardun ginen hizketan bero. Eibar, Elgoibar, Lekeitio, Donostia, Oriz, Motriku eta abarretatik bildu zen jendea. Ikuskarria izan zen. Han eman zuen Arantzadi Eibarra, Lekeitiora eta beste edozein bailaratara joateko hitza. Baina Arantzadi ezin iritxi

herri guztietara eta gu batzorde-kook geratu gara beste herriei laguntzekotan. Geuk bildu behar dugu Arantzadi bere azterketa-lana ordaintzeko dirua ere. Berrogei mila duro behar genituen bi hila-bete barru. Urtearen bukaerarako milloi erdia beharko dugu.

—Nork lagundu dizue lan honetan giroa sortzen?

—Arantzadi asko. Zeruko Argiak. Donostiako Herri Irratiak. Zenbait erdal aldizkariak. Hemengo erdal egunkariak mutu egon dira aldi batean. Orain batzuk hasi dira zerbait esaten.

—Zerbait iritxi duzuen usterik?

—Askok. Jendea esnatu eta kezkatu dugu. Udaletxari eragin dugu. lberduerori bideak egitea debekatu dio, ur-gezarentzat presak eraikitzea.

—Ezeren itxaropenik?

—Bai. Ez dela egingo uste dugu nuklear etxe hau. Debako Udaletxeak eman behar dio lberduerori obrak egiteko baimena. Ez dugu uste inork alda dezakeenik honetan Udaletxearen erabakirik.

BERTSO BERRIAK

JESUS ESKISABEL

— 1 —

Berri tristea periodikoan
gaur irakurri detena,
eskelatxo bat, eta barruan
lagun on baten izena.
Bazirudian jo eta bota
bear zuala zezena,
bainu gutxien uste danean
etortzen zaigu azkena.

— 2 —

Jainkoak egin zifun zu, Jesus,
gizon ona ta jatorra,
lagun artean bromosoa ta
buruz argi ta bizkorra.
Baina gauza bat ipini zuan
guziontzat derrigorra,
eriotzakin ordaindu bear
gure pekatuen zorra.

— 3 —

Berak etorri esandakoan
anparorik ez inundik,
gure animak atera bear
gorputz ustelen barrindik.
Alperrikan da guk esatea
ez degula nai oraindik.
Milla gudari jarri ta ere
joan egin bear emendik.

— 4 —

Preso geundela ezagutu nun,
gela batean tokatu,
sekula etzidan eskatutako
mesederikan ukatu.
Ta nai zuanak larrialditan
gizon oso bat topatu,
Legorretako Jesus zanakin
alde z aurretik kontatu.

— V —

Orrelakoak ez daude asko
orain, noski, bazterretan,
erdia eginda aritzen dira
makiña bat berriketan.
Zuan pixua bainu geiago
balio zuan urretan.
Piska bateko pena ederra
utzia du Legorretan.

— 6 —

Ikusten nuan gazte askori
beti ejenplu ematen
pakea eta beren erria
biotzez maite zezaten.
Nik bere berri badakit eta
ez naiz lotsatzen esaten,
gizon bezela kostako zaigu
bere laurdena izaten.

— 7 —

Arrosa bainu arantza geigo
dago gure zelaiean.
Ta oiek kentzen saiatzen zifun
beti bere garaiean.
Zuretzat etzan pozik izaten
astean eta jalean,
anaien batek ogi koxkor bat
falta bazuan maiean.

— 8 —

Negarrik zegoan tokian etzan
Jesus izango aparte.
On egiteko nork ote zuan
berak ainbat borondate.
Jakin izan det ibiltzen zala
askotan aterik ate,
premiaren zeuden bere anaiak
piska bat lasaitu arte.

— 9 —

Naiz gutxi izan alere beti
beartsuari begira.
Obe genuke asko dutenak
orrelakoak balira.
Ta orain, Jesus, joan zeranean
zeruko lorategira,
kendu zenitun arantza oiek
arrosa biurtu dira.

— X —

Azken agurra egin naiean
joan giñan elizaraiaño.
Ainbeste jende etzan izandu
Legorretan egundaiño.
Erri guzien otoitzarekin
igo zera zeruraiaño,
zu maiteago zifun nunean
errege guziak baiño.

— 11 —

Zu, bai zifun euskaldun ona
ta gainera kristau piña,
asko ez giñan zuri zapatak
anekan lotzeko diña.
Orain etzazu damutuko ez
guziari on egiña.
Jaunak badaki ordaintzen eta
emango zizun propina.

— 12 —

Pasea dezu guzientzako
jarria dagon barrera
ikusten nago zeru goietan
egin dizuten arrera.
Zure bidetik gu ere beti
emen ibiltzen bagera,
bildurrik gabe joan gintezke
Jaungoikoaren aurrera.

MATXAIN

MALLABIKO JAIK' BERTSOTAN JARRIAK

— 1 —

Mallabiko gaztediak
neska ta mutil guztiak
aurtenoz ere jarri ditugu
festa bereziak.
Dantzak eta abestiak
baitare bertsolariak
etorkizuna badu Mallabin
gure Euskalerrriak.

— 2 —

Mallabiko errian
mendi ta zelai artian
gure oitua danak alkartu
ditugu batian.
Andra Mariren astian
bost edo sei egunian
euskaldun giro utsa eizango
dogu Mallabian.

— 3 —

Umetxoan egunian
jolasak egun guztian
jardungo dira danak batera
gizonen antzian.
Arri jasotze lanian
baita ere abestian
euren eskutan dago erria
gu ez garanian.

— 4 —

Bizkai aldian ikusita
bertsolaritzaren falta
aurten Mallabin jarri nai dogu
gazte neurketa.
Bildur danak baztertuta
zatotze bai eta kanta
gure euskerak danon indarrak
bear ditu eta.

— 5 —

Bizkaitar gazte maitea
bazera bertsolaria
danon aurrean agertutzeko
badozu garaia.
Mallabin dogu jarria
artutzeko neurria
etorri eta eroan egizu
lenengo saria.

— 6 —

Illan amalaugarrena
jarria dogu berbena
erruma danak kentzeko dagon
botika onena.
Baita ezkongai naiduna
etorri daitela ona
emen amaituko da neska ta
mutil zarren pena.

— 7 —

Baserritar egunian
erri mezia goizian
bertsolari ta soinu jote
mezaren ostian.
Albokariet tartian
trikitixakin nastian
zaar ta gazte jardungo dira
atsalde guztian.

— 8 —

Orra emen ba agurra
eginaz danoi deadarra
mallabitarrok badogu aurten
guztion bearra.
Bazera gazte naiz zaarra
etorri gure artera
Mallabitarrok emongo deus
biotzez eskerra.

ELGETZU

MALLABIKO JAIEN ANTOLAKETA

— 1 —

Aurten ere heldu jaku
Andra Mari garaia
Andra Mari garaia
guztiok pasatzeko
aste bat alaia
Domeka ta aste jai
hauze da gure nahia
gazteak hor dabilta
gau ta egun jota keia
patxadan jarri ezinik
herriko frontoia.

— 2 —

Lua ilabete aurretik
hasten dira planak
hasten dira planak
banatutzen joateko
jaietako lanak.
Ritxar ekarri edanak
hik inaki baimenak
guk egingo jituagu
gainontzeko danak
nor arduratuko da
etatzen programak?

— 3 —

Programa ein dogu eta
pauzu bat aurrera
pauzu bat aurrera
etorri ahal dan ala ez
aurrez jakitera.
Deitu alde batera
joan beste aldera
baitz esan badabe
pozikan etxera
baimenegaz oraingoz
ez noa sartzera.

— 4 —

Erantzuna entzun da
programa aldaketa
programa aldaketa
baietz esan dabenai
eskatu karneta.
Hau abeslari da eta
eskau kantuen letra
oraindik beste zezerk
egingo du falta
hontara heldu orduko
hiru ila pasauta.

— 5 —

Diruaren kontua
hurrengo puntuan
hurrengo puntuan
ez daigun aurten galdu
iazko moduan.
Datorren zapatuan
eskatu kontzejuan
kontu bat zabaltzeko
Karmelon bankuan.
beranduenez behintzat
hurrengo Agostuan.

— 6 —

Aste bat falta eta
ezer ziurrik ez
ezer ziurrik ez
batzuk alkateagana
arin joan gaitkez.
Eusebio iaz lez
joan Bilbora mesedez
baimenak lortu eta
herriratu zaitez
eskertuko zaitugu
lan honen ordainez.

— 7 —

Gazteak hor dabilta
gau ta egun lanian
gau ta egun lanian
jaietako tokia
estaltu ezinian.
Amaitu dabenian
dira zorionian
haizeak eroan eban
hurrengo egunian
halaere hainbat jende
dabil jardunian.

— 8 —

Jaiak ailegau eta
ez dago astirik
ez dago astirik
ez dabe ez asmotan
dibertitutzerik.
Heurentzat ez da jairik
ez ta be gauan lorik
bostak baino aurretik
ez dago bazkarik
gehienentsuak barriz
afaltza joan barik.

— 9 —

Jaiak pasau ondoren
ilabete bata
ilabete bata
bazkari bat eitia
eben pentsatuta.
Diru zaina etorrita
azaldu zuen kuenta
aurten galdu jituagu
bost mila pezeta
bazkaria ein behar
nork berak pagauta.

— 10 —

Horra hamar bertsotan
nola izaten dan
nola izaten dan
jaien antolaketa
gaurko egunetan.
Trabak hemen ta han
diruik eza bestetan
guztien gustokoak
ez dira inoiz izan

ERRESPETAU DAIGUZAN
ERRE EZ DAITEZAN.

URIZAR

LEITZEKO
IKASTOLAK

Bi irakasle berri
behar ditu

Deitu: 9tik 20ra

Urrutiskia 51 01 84

ITZIARREN HERRI JAIK

ABUZTUAK 3 Larunbata

Gaueko 10-etan.—Itxapleruak piztuko dira herriko jaiari hasiera emateko. Ondoren dantzaldia, ezaguna dan «Egan» taldearekin 2-ak arte.

ABUZTUAK 4 Igandea.—ITZIARKO AMAREN EGUNA

12,30-tan.—ENRIKE ZELAIA bere dantzariekin.
Ondoren LASARTE TA LAZKANOREKIN bertso saioa.

5,30-tan.—JAIALDIA

Gasteizko AMETZ taldea eta LUPE abeslariak.

LASARTE TA LAZKANO bertsolariak.

ENDANETAK azalduko ditu bere indarrak.

ZEZENAK.

Ondoren Erromeria DIAMANTE Orquestarekin 10-ak arte. 10,30-tik 2-ak arte.

Suak ere piztuko dira.

ABUZTUAK 5 Astelena

12-tan.—Zezenak eta dantza.

6-retan.—Zezenak eta erromeria «Diamantekin 10-k arte, eta 10,30-tik 2-ak arte.

ABUZTUAK 6 Asteartea.—UMEEN EGUNA

12-tan.—Zezenak eta dantza.

5,30-tan.—Umeen jolasak eta zezenak.

Ondoren Erromeria Diamante orquestarekin 10'ak arte. 10,30-tik 2-ak arte.

ABUZTUAK 7 Asteaskena.—GAZTEEN EGUNA

12-tan.—Zezenak eta dantza.

5,30-tan.—Herriko gazteak, egingo dute AURREZKUA. Gazteen artean ohiturazko diren jolasak (Asto karrera, Ahari jokua, eta abar...).

Zezena ugari eta dantza 10-ak arte.

Gaueko 10,30-tan.—JAIALDIA.

OIHARTZUNAK taldea abeslari.

AGUIRRE ETA LIZASO bertsolari.

NEKANTZAT ZEZENAK; ohitura den bezala.

Ondoren jaiari bukaera emateko Erromeria ederra Diamante orkestarekin 3-ak arte.

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 - Urrutizkifia: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

BAR RESTAURANTE

NAROKI

BEREZIAK ERREKIETAN — ETA EUSKAL SUKALDEAN

Carlos VII, 24-behea

GASTEIZ

Urrutizkifia: 230000 - 231540

Itsasoa laino dago

"Itsasoa laino dago Baionako barraraino" dio euskal abestiak. Baina kanta zahar hau ez digu gogorazi Uztaleko eguraldi lanbrotsuak. Horregatik bakarrik balitz "nik zu zaitut maiteago, txoriak beren umeak baino" abestuz jarraituko genuke. Eguraldiarenak baino laino beltzagoak hedatu dira, ordea, kantauriko itsasoa.

Hona egunkarietatik jaso dugun berria: "Gipuzkoako hiru itsasontzi, Frantziako uretan arrantzan zebiltzelarik, bahituak izan dira eta Baionara eramanak. Epaituak izango dira eta berriro etxeratu nahi badute zigorrak ere ordaindu beharko dute".

Ez digute beste xehetasunik eman, albiste soila baizik. Gu geu ere ez gara arazo eta hauzi larri horretan sartuko. Oraindik orain "La Haya"ko epailariek Islandiaren jokabidea gaitzetsi dute. Is-tilu asko sortu bait zen, "Makailu Borroka" zela eta hango uraldeetan.

Arazo larriagorik badute, ordea, arrantzaleek. Askotan salatu ditugu aldizkari honetatik. Zaunkaka jarraitu beharko dugu konpontzen ez diren bitartean.

Lehenago konturik ez dago gure itsasertzean. Urritu egin da arraina. Urritzeko bideak egiten ari gara gainera. Inoiz elkarriketaren batean agertzen zenez itsasertzeako arrantzarako daude gertuturik itsasontziak.

Ertzetik barrura jo beharrean aurkitzen dira, beraz, arrantzaleak. Horretarako itsasontzi haundiagoak, osatuagoak, garestiagoak behar dira. Urrutiko ibiliak berriz, diru-eramanarriak ditugu. Ez dezagun ahantz, besteak beste, gasoilak "urre beltzaren" urrea balio duenik.

Bestalde, arrantzan gurea baino aurreratuagoa dago zenbait herri. Japonesen maixutza, batez ere, gero eta haundiagoa da. Ontzi eta tresna aurreratuak dituztelarik salmentan ere gorriak erakutsi diezaizkigute.

Baina hau bakarria balitz, gaitzerdi. Aurrerapenak eskuratzeko beste buruhausterik ez luke izango. Arrainez aberats diren itsasertzei hesiak eta mugak jartzen hasiak dira. Bakoitzak bere itsas atariko ondasunak zaindu nahi ditu. Arrantzarako lekuak estutzen ari dira gogotik. Nora jo behar dute euskal arrantzaleek?

Guk ez dugu gaitz hau sendatzeko ukendurik. Halere arrantzaleak bere eskubideak zaindu ditzen itsasoa baino lehorrean lan gehiago egin beharko duela esaten ausartzen gara. Ez da aski arrantza egitea. Salmenta ondo antolatu behar da. Azoka-legeen arabera eta bitartekoen bidez antolatutako dagoenez gero, arrantzaleen bizkar beste jende asko bizi da. Salmenta zaindu, eratu eta eskuratu beharko du, beraz, arrantzaleak burua jaso nahi badu.

Arrantza bera ere beste era batera antolatu beharra dago. Hala ari da zenbait lekutan. Gero eta enpresa tankera haundiago hartzen ari da. Hemen ere ez dute beste biderik. Bakarka diharduenak galdu du bere burua. Elkartu beharra dauka nahitaez.

Paperean erraz jartzen diren kontuak esaten ari gara. Baina ez dira ipuinak. Zenbait lekutan gertatzen diren egiak ditugu. Egunkariak bahitutako itsasontzien eta abarren berri emango digute. Frantses agintarien aurka marmarka jarduteak ez du ezertxo konpontzen.

Zintzurretik heldu behar zaie ezinei. "Itsasoa laino dago Baionako barraraino".

HEZKUNTZA ETA HAZKUNTZA

Aberea eta gizakia ez dira gauza bera. Berdinak ez omen dira. Horri buruz bat omen datoz pentsalariek gehienak, holako desberdintasuna, philosophia bakoitzak bere gisara eta modura egiten badu ere.

Karl Marxek berak, nahiz eta materialista izan, berezkuntza hori egiten du, bere liburutako pasala askotan.

"Gizona —dio bere «Alemaniako Ideologia» delako liburuan— hamaika gisaz berez daiteke animalatik; nahiz kontzientziaren aldetik, nahiz erlijioaren aldetik, nahiz nahi izan daitezen alde guztietatik. Nolanahi ere, gizona produzitzen hasi eta laster ikusten da haren aberrearekiko liferentzia".

Materialista ez garenok, desberdintasun hori, teknika moldeetan ez ezik, beste gauza sakonagoetan ere ikusten dugu.

Dena dela, gizona beste animaliekin nahasi eta konfunditu nahi ez badugu, «haurra haztea» eta «abereku-meazte» bi gauza zeharo desberdinak direla eman behar dugu.

Berezkuntza hori ez da beti ondo egin izan, ordea, irakaskintza eta hazkuntzaren saillean. Oroitaraz dezagun, esate baterako, antzinako maixuek hainbestetan esan eta berresan ohi zuten «la letra con sangre entra» aphorismo famatua. Eguneon, metodoak guztiz aldatuak daude eta, haurrak, hasera haseratik egiazko pertsonak bezala tratatzen saiatzen dira gaurko edukatzaileak.

Gai honek beste problema batetara garamatza, hizkuntzako problema batetara, alegia.

Orañdik denbora gutxi dela, erderazko «educación» hitza euskeratzeko (ciencia, arte, quehacer de la educación), «heziketa» hitza erabiltzen hasi zen, benetan desegokia dena, nonahitik begira dakion. Gero «hezketa» agertu zen, pixka bat hobe dena, bere itxuragatik, edo morfologiaren aldetik, behintzat. Azkenik, aspaldi honetan, «hezkuntza» izena sartzen hasi da, orañdik hobe iruditzen zaiguna.

Baina «hazi» eta «hezi», nahiz eta senideak izan, hitz desberdinak dira, hor ez da dudarik, bakoitzak bere kolo-re eta kutsu berezia duenez gero. Bion arteko mugak ez dira guztiz finkatuak, jakina. «Hazi» hitzak esanahi zabalagoa omen du, bai animaliei, bai pertsonari ezartzen ahal diegulako. «Hezi» hitzaren esanahia, berriz, fuertea-goa dela dirudi, berez inda-larramendik erderazko «domar» euskeratzean, «ecitu» jartzen du. «Educar», aldiz, «aci». Larramendirentzat «ecitzalea» ez da «educador» bat izaten, «domador» bat baizik.

Orain euskal hiztegia osatzen ari delarik, irakaskintza eta bizi modernurako balio dezan, kontu handiz ibili behar da; bestela nahiko konzetu okerrak sar bait daitezke.

Hezkuntza ez da hazkuntza, halajaina. Baldin «Ministerio de Educación» delakoa, Hezkuntza Ministerioa deitzen badiogu, «Ministerio de la Doma» edo «de la cría ganadera» ez ote da izango? rra konzetua sartzen du eta. Hau ikusteko, Lhanderen hiztegia begiratzea nahikoa da.

Karlos Santamariak

Lana, langilea, lantegia

ESKABIDE BAT

Lan honen izenburutzat eskabide-oren ordezkubide hitza jar neza-keen, izan ere, eskubide baten eskabidea dela eta gatzokiz gaurko honetan.

Langilearen indarrak haundiena elkartasunean datzala argi eta garbi dago. Nagusiaren indarra elkartasuna desegite horretan. Hori lortu eta gero lantegi barruko gora-beherak zuzentzeko «hogeitamaika eskutik» berehala egin dezake.

Langileak lanik gabe uzteak dakarren kalteaz askotan hitzein izan dugu. Langileak ere kezkatu daude eta arazo honetaz jabeturik horrelakorik gerta ez dadin pauso batzuk eman nahi dituzte.

Konbenioak izenpetzerakoan, adibidez, diruak garrantzi haundiena izanagatik, beste zenbait puntu ere gogoan daukate. Langileen eskabideak lan aldiaren laburtu beharra, oporketak luzatu beharra, lan kondizioak, lantegi barruko seguridade arazoa eta abar gogoan ditu. Bere nortasunaz, eskubideaz eta abar jabetuz doa. Pertsonari dago-kionez eta pertsona bezala bizi nahi du.

Horregatik, oker ez bagaude, konbenioa izenpetzerakoan beste eskabide bat egin dute Sevillako langileek: nagusiak ez dezala bahitutako langilea kanpoan jartzeko, lanik gabe uzteko, eskubiderik izan. Garrantzi haundiko eskaera dudarik gabe.

Izan ere zenbait nagusik langileren bat espetxeratuta izan denean lana bere gogoz utziko balu bezala jokatzeko du. Berauek honelatsu diote: «Badakit detenitua izan denez ez duela lana gogoz utzi, beharturik eta bortsaz baizik. Baina horrelako istilutan berak nahi izan duela sartu da. Kontuak ateratzea zituen. Bere burugabekeria dela eta nere kaltetan izango ahal da ba?». Hauxe egin izan duten galdera, hauxe da buruko minak sortarazten dizkion langilea kanpoan uzteko eskaintzen duen aitzakia.

Benetan aitzaki merkea denik ezin uka. Berak esandakoari jarraituz beste honokoa hau ere gogoan hartu beharko lukete: «Inor ez da «errudun» juzgatzen ez duten, epaitzen ez duten bitartean». Nor da nagusia aldeaz aurretik bere epaia-aren arabera horrelako erabakia hartzeko?

«Baina horrelako istilutan berak nahi izan duela sartu da» diotenean ez du sos erdi baten arrazoirik. Batzutan langileren batek aukeraturako bidearekin ez da batere konforme egongo, agian ez da biderik egokiena izango, baina norbaitek bide arriskutsua aukeratzeko duenean gizarte hobeago bat maitatuko duela da, bere kontzientziak horretara behartzen duelako.

Gauzak beste era batera antolatuturik egotea desio dugu, beste esadutan ontzat ematen dena hemen

ere ontzat ematen ikastea nahi dugu, iritziak eta ekintzak izan dezala bidezkoa den giroa, osatzeko aukera, indartzeko bidea. Gu ezin gintezke puntu honetan atzean gelditi.

Horregatik konbeniotan emandako pausoa begi onez ikusten dugu, batez ere bahitua izan den langileak, besterik gabe, lanik gabe ez dezan. Zoritzarrez horrelakorik gertatzen baita, lanik gabe gelditzen den langilerik bai baita. Dirudienez, zenbait lantegi eta instituziontzat eskuak koipez zikintzeko bidea bai-

ta giltzapetuak berriro lehengo lanetan etxe barruan edukitzea.

Betor eskabidea, betor eskubidea. Erromes ibiltzeko garaia pasatzen zirenean, lan bila harantz eta honantz zergatik ate joka ibili? Ea bada gauzak puntu honetan aldatzen diren. Ea bada aldarrikatu izan diguten otsaileko arnas berri horri eskerrak lege egokiagoak eta gaurkoak sortzeko biderik izaten den.

Oraingoz eskatu baino ez dugu egiten.

MIKEL UGALDE

DEUS EZ NEURRIZ GAIN

Greziarrek goresen zuten esakera miresgarria. Guk euskaldunok orain arte geurea izan dugula atso-tiz hau esango nuke. Gaur ordea, mendebaleko zibilizazioak irensten gaituen heinean eta gureaz erabat bestelako diren giza komunitate arrotzak gure habitat-era sartzearekin gure herriaren nortasuna barreratu gain, ezabatuz doalarik, material mailako ezin-ase pertsonalak nabarmenki kritikatu den une batera bultzatu gaitu. Eta frogatu ahal izango dudala deritzat.

Euskal Ekologia erabat suntsitzeko huseria baten beharretan gaudela (abeldi-aherdi ekilibrio, bizitzeko organiko). Larderiako hondamendi honen arrazoirik funtsezkoena lberdueroren proiektuak ditugu, hiru edo bost nuklear indar etxe atomiko gure herrian eraiki nahi dituelarik. Izkribu bat baino gehiago idatzi da behar den bezala dokumentaturik, hots, Sociedad de Ciencias Naturales Aranzadi delakoak, M. M. Escudero prokuradoreak, Debako Defentsa Batzordeak Aiumentua gidari duelarik, gure komunitatearen antena bezala jokatzen duten zenbaitzuek, gure herri girotik at Triunfo aldiizkari zentral izkribuk etab. Zentzuz eta datu ugariz, guztiak datoz bat nuklear indar etxe hauek eraikitzeak eta gero mantentzeko behar den teknika ez dela sakonki ezagutzen aitzortzean, hau da, teknika hori ez dela dominatzen. Hain zuzen ere ipar amerikarrak dira, arlo honetan lehenengoak izan-arren, eragozpen eta zailtasun gehiena ezartzen dutenak, exitoz ari dira jokatzeko eta hortik ikusten da kontrako beren arrazoinak zein funtsezkoak diren. Gainera USA-n eraikitako nuklear indar etxeak leku bakartietan daude jasoak, populazioetik urrun eta han urrun esatea ez da euskal herrialde txiki honetan bezala.

Benetan izango lirake apokaliptikoak pertsona, abere eta landareei radioaktibitateak ekar diezazkiekeen ondorenak. Beste honenbeste esan daiteke itsasotik ura hartu eta BEROA itzultzeaz, ez baitakigu zer temperatura hartuko lukeen ez eta ur beroen zabalera ere. Honek gure itsaso txikiko arrain eta landareentzat sortuko lukeen kaltea neurtu ezinezkoa litzateke eta bide batez eta bide batez gero arrantzaleen bizitzarentzat, plaitentzat, etab.

—oOo—

Gure Euskal Ekologiaren bigarren faktore suntsigarria industriaren desarrolla dugu, gure gizarteko buru eta maneatzailen baitan eta herriaren baitan ere, beharrezko ardua orañdik sortu ez duelarik. Azken hogeit urte hauetako desarrolla hau, anarkikoa, inprobisatua izan denez, itxura-gabekoa eta estudio eta planifikazioaren legeetara mugatu gabekoa izan da. Euskal Herriaren onerako beharretan, nik uste, mentalitate kapitalistadun eta familia batzuren ase ezinezko aniztasun betetzeko izan da, beren ez-jakinean eta botere gehiago lortzearen dena suntsitzeko prest daudelarik.

Eta hau hain zuzen gaur ari da gertatzen, desarrolla urritzea zientifikoki estudiatu eta praktikan jarri beharra onartzen den eunean eta arago orañdik «desarrolla CERO» gaur-gaurko planteamendu sozio-politiko zientifikoa eta premiazko kontsideratzen delarik lehen mailako ekonomisten baitan. Arazo

hau oinarritzat harturik, berehala zera dakusagu, gure planeta honetan, inguru mugatu eta amaikorra duelarik, ezin daitekeela mugarik gabeko desarrollorik eman; lehenagien iraupen mugatua eta benetan laburra planteatzen zaigula; munstrokeria eta suizidioa dela industriaren hondakinak inguru-giroa kutsatzen ari izatea. Egoera hau goraki industriatutako herrietan asalagarri bihurtu da eta hauxebera da gure Euskal Herriko kasoa, Gipuzkoa eta Bizkaia buruz. Izugarria da gure hibaiekin gertatua, munduko ustelenak direlarik; dagoeneko, kutsadura trinkoenetako hiri bilakatu zaigu Bilbao eta industria hori haran-ibarretan gaur ari den moduan hedatzen, Gipuzkoa eta Bizkaia osoan lurralderik beherean, gizon-lurrak, guztiz kutsatuak gelditzeko zorian daude.

Lan-toki berriak sortu behar direla esan ohi da eta egia da, baina gure Herriko populazioak gaur ez dauka lanekua kanpotik ekarri beharra izaten duten industri poligono izugarri horien beharrik. Bertan sortzen den lanekua goraki kalifikatua da eta beraz, behar dena, teknologia bikain eta pertsonal gutxioko industria da. Pertsonal ugarioko industriak jende sobra ematen den herrietan, hau da, lanekua sobra dagoenetan eraiki behar dira. Europar planteatzen da dagoeneko behar hau. Arazo hau guretzat, gure komunitateko ez den % 10 baten etorkin jendetza baten sarrera izan daiteke, eta lehenetik gure populazioaren % 40 baldin badugu euskaldun ez dena, liskaribide eta eragabekeria berrien iturri gerta lebiguke. Etnologoez diotenez, populazioaren % 6 etorkina izatea aski omen da liskarrak nahi eta nahi ez sortzeko. Nor da gauza % 60 baten heinean integrazio formula bat aurkitzeko? Behar bada, arazoari, beste era honetara eraso beharko genioke: nork integratu nor? Hau guztia benetako tragedia bat dela pentsatzen dut, benetako genozidio bat, komunitate bezala eta herri bezala iraun nahi dugunontzat.

Entzuna dut Itziarren industri poligono bat ari direla antolatzen, 6.000 lantoki berri sortuz edo 20.000 biztanle berri erakarrit. Aizarnabal, agian, 4.000 lantoki berri edo 14.000 biztanle berri. Orobait Oikinan, Azpeitian, eta beste zenbait eskualdetan, poligono berriak sortuz edota daudenak anpliatuz. Beharrezkoa ahal da hau guztia gure Herriarentzat? Bistakoa da euskaldunak direla guztia eragileak: alde batetik euskal herriaren harmonia eta sobrebizitzeko bost ajola zaien enpresa-gizonak eta beste aldetik gure Aurrezki Kutxa karismadunak beti «guztion onaren» zain-tzaile esanaz bidegabekeria honen finantziatzaile direnak, euskal ipuin liburuño batzuk aterarren GUK GEUK idatzi behar dugun historia autentikotik hain urrun dabilzanak, garaia heldu baita, anaiok, geure gertakizun eta eginkizunetan DENOK parte hartzeko, iragan mendeetan eman dugun haina mertzenario ematen segi gabe, ari garen bezala. Bitartean, hibai eta kostalde berriak zikinkeriaz kutsatzen eta gu, bestalde, folkloreaken ilusioa mantentzen.

Juan Jose Rekondo

zeruko
ARGIA

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

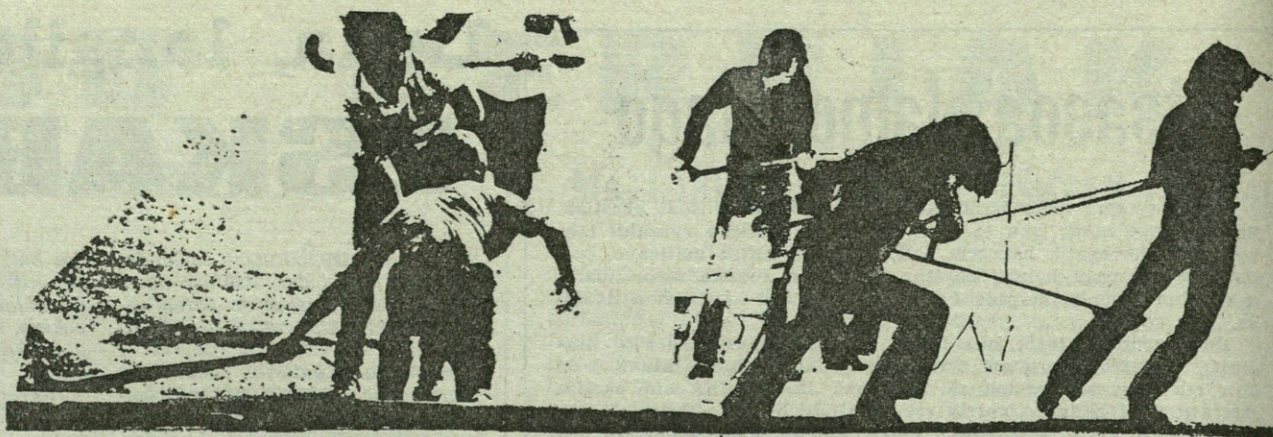
Nafarroa, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoek argitaratua. (Kale Nagusia, 50-1.º Bur-lada - IRUINEA).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 41 95 88

ARPIDE SARIA:

Barruan	350 pezeta
Korreo batasunetako herrietan	400 pezeta
Atzerrietako beste herrietan	420 pezeta
Airez	Aldez aurretik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 8 pezeta

Moldiztegia eta Idazkolaria:
«Gráficas Navasas»
A. Adoain, 1. IRUINEA
D. L.: NA. 80-1963

eskola girotan

Baztango Oronotzen berrogeitaka urtetan maristen ikastetxe (internatu eta guzti) izan den etxetzarra hustu egin da. Maristek irakaskintzari utzi berri diote, eta harako ikastetxeko ugazaba den Urrutia Fundazioa berriro ere haretaz jabetu da.

Urrutia Fundazio honek 49 urtetarako dohan eskaini dio harako ikastetxea Nafar Diputazioari, irakaskintzarako erabil dezan baldintza bakarrarekin. Diputazioak ez omen du, oraindik, erabakirik hartu.

Oronotzeko Ikastetxeak zortziren bat ikasgela du, kappila, fobaila eta basket zelaiak, bi pelotaleku (eskuz eta zestaz) eta internatu eta erlijio ordena bati dagozkion zerbitzu guztiak.

● Zarauzko "Salvatore Mitxelena" ikastolako neska-mutil kantariak bizpahiru kaseta atera berri dute Manolito Urbietako maisuaren zuzendaritzapean. Kaseten salmenta ikastolaren beraren alde omen da.

● Zarauzko ikastola berbera hondartza alboko apartaleku batez arduratu da, ikastolaren alde zenbait txanpon eskuratu asmoz.

Autoko berrogei pezata... denok pozik eta zarauztarrok areago. Kostan ez dakitela gero negozioen erri...

● ALMEN ikastolako Alberto Etxabe gaztetxoak 10.000,— ptako, sari bat irabazi berri du, UNICEF delakoak eratu duen Nazioarteko Pintura Lehiaketa batetan. Zorionak gure zazpi urteko "atxabaletarrari".

● Datorren irailetik ekailaren arteko bederatzi hilabeteren buruan ikastaro berezi bat eratzeko da Oñati, Boise (USA) Unibertsitatearen ardura eta zuzendaritzapean.

Bataz beste 19-22 urte arteko hirurogeita hamarren bat gaztek parte hartuko du, Idaho, Nevada, Oregoi eta California estadietatik etorriak.

Beste zenbait gairen artean euskara eta Euskal Herriko historia aztertuko dute, bai eta Europako hainbat geografi, literatur, kultur eta politik galak ere.

● Euskal aldizkarietan barrena denboraz ezertxo ere

ez gara hasiko etxe zaharrak manteintzen... Arrazoiak du, bai, Luis Peña Santiago adiskideak... "Oremus".

sariak.. sariketak

Abuztuaren 15ean bukatzeko da Zarauzko Euskal Kaleak izeneko elkarteak Lizardi zenaren omenetan eratu duen saiakera sariaren azken epea.

Sariketa honen gaia Lizardiaren idazlanen azterketa izan da, eta, sariak, berriz, bi, lehena 25.000,— ptakoa, eta bigarrena 15.000,—koa.

Sariak ematea abenduaren inguruan izanen da, Lizardiaren beraren omenetan Zarautzen eratu nahi den Euskal Astearen barruan.

● Egun berean ere, abuztuaren 15ean alegia, "Xenpelar" Sariaren azken epea beteko da.

Euskaltzaindiaren ardurapean urtero eratzen den bertso-paper sariketa honetan, herri-literatura maila eta eskolaz eginiko bertso sailek parte hartu ahal izaten dute.

Hiru sari izanen dira (12.000,—, 8.000,— eta 5.000,— pezetakoak), eta sariak banatzea, berriz, datorren irailan, Donostiako euskal festetan barrena.

● Irakusleak dakikeenez, Arrasateko Lan Kide Aurrezkiak eta Ataungo Guraso Elkarteak, euskal antropologi ikerketari buruzko sari bat sortarazi berri dute, Jose Migel Barandiaran jaunaren omenetan.

Sari bakarra 100.000,— ptakoa izanen omen da. Halako saririk ez da sarri izaten euskal idazlehiaketen artean.

● Erabaki berria dugu aurtengo "Axular" Idazlehiaketa, Nafarroako eskoletan barrena urtero eratu ohi dena. Arraiozko Felisa Ugarte neskatila atera da irabazle Sargin Kontu izeneko ipuin batez. Mahaiko, Pedro Díez de Ulzurrun eta Aingeru Irigaray jaunak izan dira.

Hamabost egun barru ZERUKO ARGIA honetan argitara eman ahal izanen dugu sariturik atera den Sargin Kontu hori.

dad natural, supone un ámbito existencial, cultural, jurídico y económico propio.

Makinatxo batek, bere adiskideengandik hasita, egundainoko txaskoa hartu du, segurutik, proposamendu horren berri jakitearekin batera, guk geuk, momentutxo batez, geure donostiar hori hurbilago sentitu dugun arren.

Noski, noski baino noskiago, ez da Oresa jaunaren eskaririk ontzat hartu, eta, behar bada, harritu ere ez da inor harritu, kailurik ez bait zaigu aspalditxodanik falta.

Edozein modutan, politena zera izan da, egunkarietaz arazo honetaz idatzi dutena, alegia. Zeren, alde batetik, Gipuzkoako kontseilulari trebe eta argia goratu nahi izan dute, bestetik ezezkia eman diotenei arrazoiak eman beharrez.

Ez eta kukainetan ere horrelako malabarismorik... Zenbat zirko egin behar den gero, bizirik jarraitzeko!

hiru liburu berri

M. M. Zubiagak Zorion Bide deitu liburuxka bat argitara eman berri du. Ehun eta lau orrialde du eta azken hogeita bost urte honetan Euskal Herrian barrena, herriz herri egindako hainbat mixio ihardunaldiren zenbait esperientzia azaltzen da, Zorion Bideari dagozkion gogo-ihardunei atxikirik batik-bat.

Euskara guztiz erraza darabil, giputz arrunta, idazkeraz eta joskeraz zenbait bitxikeria guti badu ere.

● LUR editorialak Maite Rungis-en Ekonomiako Lehen Pausoak deritzan alea argitara eman berri digu, Xabier Amurizak euskaratua.

Itzultzaileak berak hitzaurre gisa dioenez, liburu horretan azaltzen diren konzeptuak ekonomiako "hastapean" eta "lehen pausoak" baino ez dira. Eta, honetan datzo, behar bada, M. Rungis-en meriturik nabarmena, hau da, ekonomiako gairik funtsezkoenak hain argi eta ulergarri azaltzean, zientziatzko zehaztasunik galdu gabe.

Egileak ekonomia eta politikaren arteko zer ikusia kontutan hartzen du liburu honetan, kapitalismoaren izaera aztertu eta hainbat ondorio eta iritziz eskainiz.

Maite Rungis-en obra osoa bost hitzaldik osatzen du. Hala ere, LUR editorialak hiru baino ez ditu honako honetan eskaintzen, ondorenen baten jarraituko duenaren lehen parte bezala.

● Irufieko Donandoni Gazteriak Gure Txistu Soinuak deritzan liburuxka berri bat argitaratu du. Honako hau, duela zenbait hilabete multikopiaz atera zenaren kopia dugu, harako hura bizpahiru hilabetetan berehalaxe ahitu bait zen.

Hirurogeita hamabost txistu soinu osatzen du liburu hau, TXISTULARI aldizkarian eta bestetan agertu izan diren ontzoei aukera eta bilduma eginez.

Bigarren liburu hau, lehen multikopiaz atera zena bezalaxe, Aita Hilario Olazararen zenaren ohore eta omenegaz argitara emana izan da.

aldizkarietan barrena

ANAITASUNA hamabosteroan irakurtzen ahal dugunez, Parisko Euskal Etxean hamaika euskaldun ikasle gaztek Euskaltzaindiko irakasle titulua lortzeko etsamina egin berri du. Etsamin-mahaiko, Alfonso Irigoin, Txomin Peillen eta Xabier Kintana jaun euskaltzainak izan dira.

Albistariak dioenez, "ikasleok oso interesaturik omen daude Euskaltzaindiaren titulu hori lortzeko, frantses gobernuak, hain zuzen ere, Frantziako Unibertsitateetan euskara irakasteko eskatu egiten baitie".

Beraz, antza denez, bada oraindik Euskaltzaindiaz zer zaion nortasun eta ofizialtasuna ematen dionik.

● Donostiako La Voz de España egunkarian irakurri ahal izan dugunez, Suezian ez omen da aurrerantzean nuklear zentralik eraikitzeko baimenik emanen, ez, behintzat, beren arrixkuak zehatz-mehatz aztertzen ez diren artean.

● Donostiako liburutegietan egin den azterketa batez, Martín Ugalderekin Hablando con los Vascos eta Síntesis de Historia del País Vasco deitu liburua omen dira gazteriaren artean gehien saltzen direnetarikoak.

● Donostiako sei liburutegik zenbait anonimo jaso du, "liburu ezkerkoi eta galgarriak" agertarazten dituelako.

● Ia bi hilabete dira Euskaltzaindiak bere bilera gogoangarria Kukullako Donemiliagan ospatu zuela eta, oraindik ez bide da haren oihartzunik amaitu.

Oraindik orain Logroñoko berri-emaileak Donostiako Unidad arratsalderokoan esan digunez, euskara Donemiliagan "sortu" omen zen.

Logroñon ez bide dute Bizkaiko astekaririk irakurtzen. Ha zelako abantaila... Optalidoitan gastatu beharrik ez!

ZENBAT GARA

jakinarazi ez den arren, lerro hau idazten gaudela eratzten ari da Azkoitiko Insausti Jauregian Oñatiko III Uda Unibertsitari Ikastaroa.

Ez dugu dudatan jartzten ikastaro honen balioa, baina, horregatiko, zabalkunderik egiteko biderik ez ote dago? Hirugarren urtea bait da!

oharraren oharrez

Duela hamabost egun, orrialde beronetan eta Irakurle Mintzo izeneko sailean, Bergaran bota den Ozaeta etxea aipatu ahal izan genuen, irakurle baten gutuna agertaraziz.

Ondorioz, bergarar batek baino gehiagok hots egin digu telefonoz guztiz harriturik. Jakina, bergararrek badakite jakin (eta guk ere bai, erdi bergararrek garenegero) haretaz mintzatzean Mazterreka kaleko Yarz-Ozaeta deitu etxeaz ari ginela, eta ez Ozaeta jauregiak. Esan gabe doa ere, guk garbi ez azaltzeagatik edo, erre-dazioan sortarazi zuten irudia ez zela Maztarreko kalekoarena, erreka barrenekoarena baizik.

● Bestalde, astekari baten abiada ez da, ez, guk nahi genukeen hainakoa, eta Luis Pedro Peña Santiagori inork ez ziola erantzun esaten genuen arren, diogun, orain, uztailaren 5ean Bergarako alkateak berak erantzun ziola, eta, ondoren, Peña Santiagok berak berriro ere hilaren 20an.

Ez gara gu hemen inoren hauzitan hasiko, baina Bergarako alkate jaunaren iritzia irakurri ondoren, abdirudi Yarz-Ozaeta etxea botatzeko erabili izan diren arrazoiak Gipuzkoako beste edozein arte-monumentu ere erraz asko bota daitekeela, katalogaturik den ala ez kontutan hartu gabe.

Bestelakoak izan dira Donostian eratu den Arkitektura Astearen ondorioak; baina, nonbait, horrelako konbenzio eta ihardunaldiak hotelak eta egunkariak betetzeko baino ez bide dira, eta ez erabaki edo irakasaldi batzuk praktikatan jartzeko.

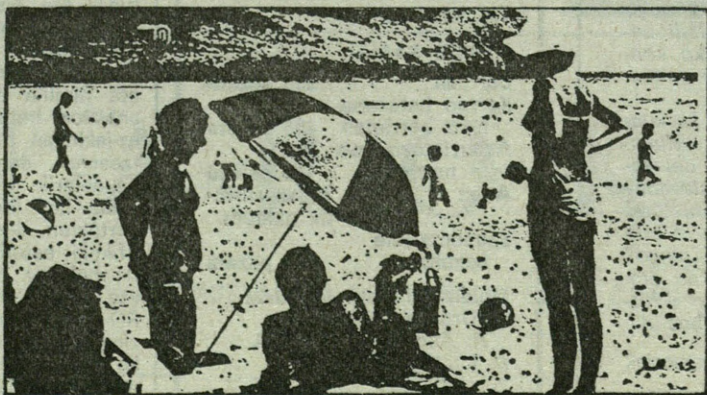
Gure Gipuzkoa honetan lurak duen prezioarekin eta,

eskualdeak

Eskualdeen edo, hobeto (?) esan, "rejioen" arazoa gaurkotasunez jantzi zaigu berriro ere, Gipuzkoako kontseilulari den Marcelino Oresa Agirre jaunaren proposamendua dela eta.

Ez dugu Oresa Agirre jauna ezagutzen, baina bai bere zenbait senide eta adiskide. Gogoan ditugu Turismo Eubsekretario izendatu zutenean egin zizkiten ohore eta gorantzak, gu geu nahiko motz mintzatu ginela. Geroztik, Marcelino Oresak bere burua hainbat lekutan erakutsi du, eta, gutienez, geldirik egoteko mutila ez dela ondotoz adiarazi digu.

Arretaz irakurri genituen Salamancan eratu ziren ihardunaldietan rejioari buruz esan zituen hitzak (Eskozia, Katalunya, Euskal Herri eta Europako beste hainbat herriren berezko nortasun eta berezitasunak adiaraziz...), eta horra orain, Más pronto o más tarde, será preciso encararse con un problema que ese esencial para el futuro de la convivencia nacional —esan ondoren, egin duen lege proposamendua: La región, como enti-

ATE OPIARIAK

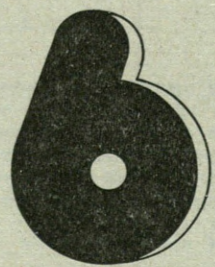
GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

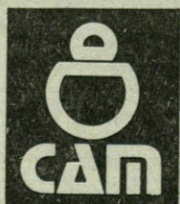

PUBLIUM

zozketa
Suiza'tik
ekarritako
bigantxa

seiak, alpes'tar-arre
jator-jatorrak eta
banan-banakoak

Donosti-Aurrerki-Kutxa
diru jartze epea: dagonilla'ren 14 arte

GARBITASUN BAT

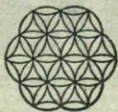
Aldizkari honen 1974-eko ekainaren 23-ko zenbakian, nire frase hau irakurtzen da: "Gure kultura guzia kultura burges, deseuskaldun, errepresibo, utilitario ta kontsumista hutsa da (HERRI GAZTEDEI)".

Kritikak argiturik, nire artikulok haren irakurleen aurrean, neure hutsegitea lotsaz eta damuz aitortzen dut, eta neure okerra zuzentzeko asmoz, agirian jartzen dut:

Joera batzuen adibide gisan eta alusio bidez aipatzen dudana pasarte hortan, bestek emandako informazioetan fidatuz, informazioaren zuzentasuna egiaztatu gabe ta orijinala esku artean eduki ere ez nedukala, testuingurutik moztuz eta GAZTEKI eta FALTSUKI eta jatorrizko ESANAHIA BSETETARATUZ aipatu nuela GAZTE aldizkaria, arinkeriaz uste falsu bat zabalduz, informazio lege ororen kontra jokatzu eta ahotan hartu nuenaren kaltez, bai jendearen eta bai gauzaren.

Neu engainatu banintzan, besterik engaina ez dadin, eta huts honetatik inori mezezi gabeko izen onaren galararik ala beste edonolako kalterik sor ez dakion, garbitasun hau zor diet, irakurleari, Z. ARGIAIARI ta batez ere GAZTE aldizkariako zuzendaritzari nahiz lankide ta irakurleei. Eta hala aitortzen dut, GAZTE aldizkariaren uztailako 21/28-ko zenbakian egin zaidan erantzun ta kritikaren zuzentasuna guziz onartzen dudalarik, hutsegite haren errua ta erantzukizuna oso-osorik neure gain eta neure gain bakarrik hartuz.

Joxe Azurmendi

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostiza

EIBAR
Angera
Markina
Iriondo
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraui
Urizar
Siglo XX

KRISIALDIAREN GURPILEAN

Mendebaleko Europa zaharra, azken urteotan larridura gaitzak jasaiten ari da. Bere egitura ekonomikoa kordoka larrian zabakutzen zaio. 1973garrena, «Europaren urtea» deituratu zuten Nixon-Kissinger bikoteak. Baina aipatu urte hura, osoro biribiltzerik ez zuten ukan, tartean Ekialde Hurbileko istilua sortu zen eta Nixon-Kissingerrek, Europa «umezurtz» utzirik, bizi-bizi, Dayan begibakarraren heriosugarra arrazobideratzera, egin zuten. Eta «Europaren urtea» pikutara joan zen.

Maiz askotan, politikoen esaldi eta aitorrak bi mizto izanten du. «Europaren urtea», ez zen sortu, europaterrei legozkieten barne-eginbideak taxutzearen; atzitik, Estatu Batuek Europari zegokiolarik, burutu nahi zuen egitamuagatik. Beraz «Europaren urtea» funtsean USAren aldarria zen, eginkizun sakon bat eta helburu bikoitza. Bata: Europa, Amerikanoen estratejia atlantikoari, diogun amerikatarren imperialismoari, lehenaz gain atxikitzea. Bestea: Yankitarren ekintza orokorrean, Europako komunitatea eragozpide gerta ez dadin, inolazko modu guztiak egitea.

Krisialdi hauetan dakusagunez, Europak oraindik bide luzean ibili beharra daduka, hirugarren potentzi indartsu bat izan dadin. Integratz handiago, batasun gehiago eta europatarrei lotuagoko politika bide zehatzago baten premian dago, gaurko Europa.

Nazio arteko diru krisisa, europatarrek, bakoitzak bere gisa konpondu dute, edo konpontzea nahi dute, Bretaina Handiak, Merkatu Batuari lotu zitzaion bezain laster, bere diru-libera Mendebaleko sistema parekatzailearen baitara eman ordez; diru korronte orokarraren uhin gainean utzi zuen. Italiak eta Frantziak ere jokabide berdina diaramatela esan dezakegu. Europaren interes bateratzailei baino nor beren opilak sugartzen gehiago saiatzen dira.

Gaurko Europa, Yalta eta Potsdango ondorio da, hein handi batez bederik. USAren helburu imperialistak erro erroan sartu ziren bigarren Mundugerrateko Europaren eraikitasunean. 1945garrengo Europa akitua, norabiderik gabe USAren atzaparretan gelditu zen. Baina Europa kapitalista indarge bat Yankitarrei ez zitzaizoten kome-ni. Gerla osteko Munduaren politika banaketan, USA-k Mendebalde sobietdarren eragipenetik libratu nahi izan zuen. Alemania menperatua zen honetan giltzarri. Amerikatarrek, dirutza gaitza xahutu zuten Alemania Federalaren bireraiketan. Ez alferrik eta hutsaren truketan ordea! Amerikatarrek

oso urrutira begiraturik ari ziren, gerorako oinarriak sendo tinkatzen eta imperialismoaren zerbitzura Europa makurrarazten. Geroztik, Mendebalde guziak arrunt amerikatar-tua izanaz dirau.

Frantziak, agian bere xaubinis-noagatik?, Estatu Batuen azpikeriak salatzeke sena berezia izan du. De Gaulle bera 1962an Cubako misilen krisisa zelarik eta Pompidou iazko Urrian biziki zorrotz mintzatu ziren Europa marjinatuaren faboretan. Giscard d'Estaing badirudi, oraingo aldiaren bederik, haserreak utzi eta amerikatarrei hurbil zatzaio. Eta ene ustetan hau atzerakada litzateke, zeren Frantzia bere huts guztiaz ere Europa «Batuago» baten kontzientziagile izan baita.

Ekialde Hurbileko matxinadan, Arabe eta Juduen arteko gudaketaren gainetik, Yanki eta sobietdarren itzala dago. Bakoitzak bere barrutia ongi zimaurtzen du. Eta Europaren eraginik ia ez da nabaritu ere egiten. Petrolioaren krisialdi eta garestiketak, Merkatu Batua lozorroan, eskugurutzaturik arkitu du, noraezean zer egin asma ezinik. Petrolioaren garestitze hutsak, Japoni, aurtengo urtean, iazkoan baino hamar mila miloi gehiagoren kutxatzea dakarkio. Frantzia, Italia eta Alemaniari bost mila miloi. Eta Bretaina Handiari zazpi mila milioiren zama astuna erantsiko dio. Eta zer gertatuko da surrumurruet dioten bezala laster berriro garestitzen bada...?

Harrigarritzko datoak ezagutu ditugu oraintsu. Mendebaleko Europa guztia petrolio gordinarene garestitzeak gorniturik utzi duen aldi berean; EXXOM (lehenago ESSO zeritzana) petroliosaltzaileak, urte honen lehen hilabetetan lehengo irabaziaz ehuneko berrogeitan gehitu du. MOBIL OIL-ek % 65, GULF OIL-ek % 179, TEXAKO-k % 120 etab.

Kissinger-ek konponketak egiteko ahalmen harrigarria duela frogatu du, azken garaioetan. Ekialde Hurbilean usuenik ibili delarik, Europa ez du aintzakotzat hartu ere egin. Eta Ekialde Hurbiletik, Europa erabat marjinaturik dago gaur egun, petroliosaltzaileen maniobrei so ezinbestean.

Ipar Amerikari ez zaio komeni Europa Batu tinko bat. Hau sekula ez dute gogozko izanen. Amerikanoek, Europa «Aliantza Atlantica» deritzaionaren morrontzan erabili nahi dute.

Krisialdi honek erakutsiko ahal digu Europatarroi nondik jo behar dugun?

ANATSAN

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkifak:

Etxekoa: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkifia:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Del honi jarraituz bezatuz zure erlojua KANARIAS britan balfio merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

ZOZKETA 4 BIZITZA

Bizitza bat ordain gabe au poza

Jartzen duan milla pezeta bakoitzeko txartel bat jasoko du, eta baita leenago jarrita dauzkan 5.000 pezeta bakoitzeko ere. Baiña gutxienez milla pezeta jarri bearko ditu.

Aldi-jakiñeko kartillaren bidez zenbakiaz jabetzeko, ordenadorez 5.000 pezeta bakoitzeko zenbaki baten jabe izango da. Saldoan zenbat 5.000 pezetako ainbeste zenbaki jasoko ditu.

Aldi-jakiñeko kartillaz zenbakiak eskuratzeko, Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa etxeak daukan Relaciones Públicas y Márketing lantokian jo dezake.

Aldi-jakiñeko kartilla eta Noiznaiko libretak irikitzen ditunak, txartel bat jasoko du milla pezeta bakoitzeko.

BAZTANEN ZEHAR ASTEROKO SOLASA

AXULAR ETXEA

Irakurleak dakikeenez, uda hon-darrean Axular-en omenetan Urda-zubin ospatu nahi den bilera dela eta, Axular etxea eraberritzea erabaki zen duela zenbait hilabete iruinean. Geroztik, harian harian, zenbait berri eman ahal izan du-gu asmo horretaz, sail beronetan.

Oraingoan, berriz, gure informa-zio hau osatu nahi asmoz, Urda-zubiraino bertaraino jo dugu, Axu-lar etxearen egoeraz berri zeha-tzik lortu gurarik.

Etxearen ugazaba den Justo Sa-laberri jaunarekin mintzatu ginen, eta anitz xehetasun eskaini zigun, bai eta aurrerantzean egin ahal izanen diren aldakuntzen berri eman ere.

Juxtu juxtu urtebete dator, orain hurrengo bertan egon gine-netik, eta aldaketarik franko na-bari da begi-bistan. Alde bateta-tik, etxe osoa erabat zuritua da. Bestetatik, ehunen bat metro kua-dratu lautu da aurrekaldean, ber-tarainoko joan etorria erraztu eta zabalduz.

Aurrekaldeari bagazozkio, etxeak ate bi ditu gaur egun. Bata, er-dikoa, zaharra, betikoa, etxearena berarena. Ertzekoa, aldiz, nekazari lanak errazteagatik edo, noizbait irekia.

Orain egin nahi den eraberrit-zean, ordea, alboko atea leiho bi-lakutuko da, eta erdiko ate kua-dratua, berriz, biribilean, arkuan, geratuko. Horrez gainera, arku gai-nean, arku gainean oroitarrak bat jarriaraziko da Axular-en oroitza-penetan, eta, atari aurrean, berriz, harri landu zapalak ipiniko.

Barruan ezer guti egina da orain arte. Salaberri jaunak esan zigu-nez, oraintsu arte ardiak izan di-ra bertan, eta, egia esan, hango bazterrak ikustea aski da haren esanaz ohartzeko.

Hala ere, Salaberri jaunak era-bat garbitu eta itxuratu nahi lu-ke behe alde behinik behin, Eus-kaltzaindiak irailean izanen duen bilera orduko. Gorengo bizitzak, aldiz, bertanbera uzteko asmoa, oraingo, etxe guztiari ekiteko ez bait dago iadanik astirik sobera.

Azkenik, aipamen hau bukatze-koz, zera esan nahi genuke. Sala-berri jaunak adiarazi zigunez, arestian Donostiako aita-seme ba-tzuen bisita izan omen du, eta GERO-ren ale bat utzi bide diote. Geroztik, harako libururik gabe geratu da Axular-eneko ugazaba, beronek ere argi eta garbi nola ez dakielarik. Hauk honela, Sala-berri jaunaren mezua errepikatuz, irailean Urdazubín hurbilduko di-ren artean ez ahal dio inork bes-te ale bat eramanez ahal izanen?

XVIII MENDEKO ESKU-IZKRIBUA

Baztanen zehar egina dugun ibi-laldien zehar, XVIII mendeko es-ku-izkribu bat ikusi ahal izan du-gu, Migel Sanchez Ostiz Iruñeko poeta gazteari esker. Ez du fetxa-rik, ez eta bestelako xehetasunik. Hirurehun bat orrialde du, es-ku-izatzirik oro, aurrez esan be-zala.

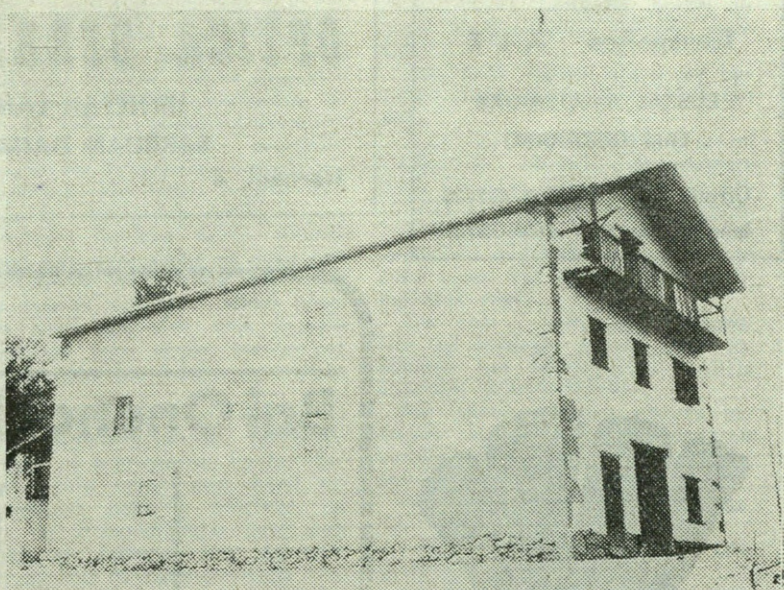
Lehendabiziko 290 orrialdeok I-XVIII mende arteko eliz-historia bat osatzen dute, erabat latinez idatzia. Azken hamalauak, aldiz, euskaraz eta bertsoz, bi sailetan banaturik. Ehundaka bertso guztiz, zortziko txikian burutuak gehien bat, beti ere zehatz-zehatzak ez ba dira ere.

Lehen saila, luzeena, Missiora Deeya da, eta izenburuak berak dioenez, misiotara deia dugu. Ha-la lehen ahapaldia:

Missionera zato,
guciac utciric,
etzaitela gueldi,
ahi! burlaturic.

Bigarren sailari, aldiz, San Ni-colas Gloriosari gozoac deritza, eta hamar ahapaldi inguruko bai-no ez da sorta guztia.

Egilea, berriz, P. Ignatio Hyacintho Amat delako bat. Liburuak eskuz idatzia delarik, nabarmen da aurreko historiaren nahiz ondoren-goa bertsoen egilea —edo idazlea behintzat— bat baino ez direla.

Axular etxea eraberritua

● Migel Sanchez Ostiz gazteak 23 urte baino ez du, eta lege-ikas-keak eginak dagoeneko, zertarako ez badaki ere. Erdal poeta aski ezaguna iruinean, zenbait poema argitaratu emanak ditu iadanik. Gu-rasoak Obanos eta Leitzekak ditu jatorriz, eta arreta handiz hasi be-rria da euskalgintzan eta euskal kulturaren barrena. Jakin minez egin digu hainbat galdera, bai eta euskal bibliografiaren xehetasunak eskatu ere.

Baina, harako esku-izkribuaz ja-rraituko badugu, gure adiskide ho-nen ustetan, liburu hori XVIII mende erdi aldekoa omen, hala iruditzen bait zaizkio liburu azala, papera, idaz-mota eta gainerakoak.

Euskara, berriz, baztandarra edo, antza denez, Mariano Izetarekin mintzatu gara eta honen ustetan ez da dudarik bertsoaren erabiltzen den euskara Baztan inguruko de-la, fite fite zatoz eta halako esal-diak bertako bertako bait dira. Horrez gainera, nafar euskara de-la dudarik ez bada ere, mugaz honuzkoa dirudi, ez bait da inolaz ere ipar aldeko tradizioari atxikia.

Dena den, gu baino azterleri ho-berik aztertuko du, bai, aztertu beharrezkoa, eta, hain zuzen, da-goeneko badakigu jakin Aita Rie-zu zerbaiten nahian ari dela. Ge-roak esan beza.

EUSKAL IRAKASKINTZA

Bataz beste, Baztango hamabost herrietan gaur egun ematen den euskal irakaskintza guztia Elizon-doko ikastolan eman ohi dena bai-no ez da.

Elizondoko ikastola 1970 urtean sortu zen hogeita hamar hurre-kin, eta 1973-74 azken ikastaroan hirurogeita hamar neska-mutil zi-tuen. Haur txikiak eskolaurreko taldeaz gainera, E.G.B. delakoaren lau maila eman ahal izan dira azken ikastaroan, eta hurrengora-ko bosgarrena ere eman nahi li-tzateke.

Elizondoko Ikastola hau, Nafa-roako gehienak bezalaxe, Nafar Diputazioaren ardura eta men-pean ari da, eta antolamendu ho-rrri dagokio bosgarren maila ema-teko beharrezko den baimena bai-etzea. Baldin erantzuna baiezko balitz —eta hau erabakitzea lehen bait lehen komeniko litzateke—, irakasleak gehitu beharko lirateke, orain arte aritu izan diren hiru andereñoak (bat bakarria tituludu-na) gutitxo iruditzen bait zaizki-gu.

Esan bezala, Elizondoko ikasto-la hau Nafar Diputazioaren ardu-rapean ari da, eta, hain zuzen, an-dereñoen soldatak ere Diputazioak berak ordaindu izaten ditu. Hala ere, ikas-gelak Udaletxeak eskai-niak dira, eta beroien itxuratze eta moldatzea gurasoen kontura egin ohi da.

Gurasoen antolaketa dagokio-nez, zor pizka bat ere bada, ez askorik, eta, Markos Irigoinen jau-naren zuzendaritzapean irudi du, bere eskasian, bide onetik ari dela.

● Baina, noski, haseran esan dugunez, Elizondoko da Baztan

guztiko ikastola bakarria, eta, ho-nek, ezin bestean, zer pentsa aski ematen digu.

Elizondo kenduz gero, Baztango gainontzeko hamalau herriak nola hala konpontzen dira —banaka zein elkar lanean— beren haurrei eskola emateko. Hamar urte arte-ko irakaskintza bere herrian edo inguruan ematen zaio haur bakoit-zari, eta hamar urtetik hamalau urte artekoa guztiori Elizondon.

Beraz, guri gaur hemen dagoki-guna zera da, Baztango hamalau herrietan hamar urte arten eman ohi den irakaskintza guztia erda-ria hutsean dela. Eta, Elizondon 70 ikasledun ikastola bat dagoela pen-tsatzek ez du hauririk konpon-ten, areagotzen baizik, apika.

Zenbaitek esan dezake (eta esan digu Elizondon bertan), Baztango herri txiki hoiek erabat euskaldu-nak direla, eta, behar bada, ikas-tola premia handiegirik ere ez du-tela. Baina, guk uste, planteamen-dua guztiz bestelakoa da, zeren ez gara hasiko, orain, ikastolak batez ere nortzuentzat izan behar duen esaten.

Bestalde, Elizondoko ikastolan dauden 70 ikasle hoiek kontutan hartuko baditugu, eta dato zeha-tzik ez dugun arren, ez dirudi Baz-tango hainbat herri txikitik har-mar urte arte erdaraz hezia izan den haurra, gero Elizondon ikasto-lan jarraituko duenik.

Egia zor zaienaren aldetik, dio-gun, azkenik, zenbait maisu-mais-traren ahaleginei esker zer-edo-zer lantzen dela euskal soroa Baztan-go herri batzuetan (Errazun, esate baterako), hainbat euskal idazle-hiaketa eta beste eginez, baina zein guti den gero zerbait gano-rakorik lortu nahi izanen badugu.

Nafar hizkuntza denaren pre-mian dugu, eta herriak euskaldun dirauen tokitan are gehiago, solu-zioak, erdizpurdikoak badira ere, aldeaz aurretik hartu behar bait dira. Geroko hiletak deus onik ez dakar.

Luis A. Aranberri

KULTURA MURRIZTUEN BILTZARRA UZTARITZEN

Manex Goyhenetxe mintzo

ZERUKO ARGIA honetan garai onez jakinarazi zenez, datorren astean A.I.D.L.C.M. delako elkartearen biltzarra eratzeke da Uz-taritzen.

Biltzar horretan Euskal Herriak ere hitza izanen duenez gero, huntaz eta hartaz berri zehatzik jakin asmoz, Manex Goyhenetxe jaunari galdera andana bat egin diogu, haren erantzunak euskaldun guztioi interesgarri izanen zaizkigulakoan.

Manex Goyhenetxek —IKAS batasuneko idazkari, eta Ipar Eus-kal Herriko kultur mugimenduan barrena buru-belarri murgildua izaki— zuzenki erantzun digu, azalezko hitzetan irakurleari amore handiri eman gabe.

—Manex, zer dugu A.I.D.L.C.M. delako hori?

—Zera duzu frantsesez, «Asso-ciation Internationale pour la Dé-fense des Langues et Cultures Me-nacées». Euskaraz, «Hizkuntza eta Kultura Murriztuen aldeko Nazioar-teko Elkarte» erran genezakeena.

—Noiz sortua?

—Baldin oker ez banaiz, 1964 urtean sortua, duela hamar urte hain zuzen.

—Zertarako sortua?

—Izenak berak dioenez, A.I.D.L.C.M. delakoa Europa guzi-ko herrialde zapalduen kultur tal-de bat da. Bere helburua, Euro-pa dauden kultura eta hizkuntzen alde jokatzeko da.

—Nork hartzen du parte kultur elkarte horretan?

—Alde batetik, 27 kultur taldek. Beste aldetik, 68 jendeak: irakas-le, idazle etab.

—Zuzendaritza eta ordezkariak nola hautatzen dira?

—Hiru urtetarik behin Biltzar Na-gusia egiten da, eta denek parte hartzen dute. Zuzendaritza, kultur taldeetako ordezkariak osatzen du-te. Biltzar Txikiak, aldiz (buruza-gia, idazkaria, diruzaina eta hiru ordezkari), zuzendaritzak hartu era-bakiak finkatzen ditu.

—Non da Bulego Nagusia?

—Bulego Nagusia Frantziako Okzitania dago. Huna zuzenbidea: G. Costa. 22, rue Greuze, 66 - Per-pignan.

—Zer egin behar da elkarte ho-rretan bazkide izateko?

—Gauza erraza, harpidetu eta kuota ordaindu...

—Aldizkariren bat ere argitara ematen ote duen entzuna dugu...

—Ez, elkarteak berak ez du ino-lazko aldizkaririk, baina, noiztenko ageriak bidaltzen dizkie kazetariei.

—Aurtengo Biltzar Nagusia La-

purdiko Uztaritzen egingen ahal da?

—Bai, lehen erran dudanez, Bil-tzar Nagusia hiru urtetarik behin eratzen da, eta aurtengoa Uztari-tzen egingen da, abuztuaren 9tik 11ra arteko hiru egunetan.

—Zer dela eta aurtengo biltza-rra Uztaritzen, Euskal Herrian ale-gia?

—Ba... toki eskasagorik bada hauzi hauk aztertuko...

—Zer da ba aztertu beharrezko?

—Anitz gauza. Herri bakoitzean nola doan kultur egoera, zoin di-ren beharrak, non diren kultur es-kubideak ukatuak etab...

—Europako kultura zapalduen egoera bakarrik aztertuko ahal da?

—Funtsean bai, hala ere, Afri-kako minorien egoeraz ere zerbait egin ahal izanen da.

—Nork eratzen du hau guzti hau?

—Uztaritzeko Bilzar Nagusia Baionako IKAS taldeak du eratzen, zeren eta IKAS barna baita arazo guzi hau.

—Ipar Euskal Herrian sumatzen ahal da biltzar honi buruzko gi-rorik?

—Egia erran, ez du behar bada hedadura handiegirik izan. Dakida-nez, hego aldean are gutiago. Ha-la ere, jende multzo batek jakin du, eta harrera ezin hobea eman dio.

—Zer onik erakar diezaioke Uz-taritzeko biltzar honek Euskal He-rriarri?

—Anitz gauza erakar lezake. Uz-taritzera etorriko dira jendeak Euro-pa guztitik. Karia hortara, IKAS euskaldunen izenean mintzatuko da, bai Hego aldeaz, bai Ipar al-deaz, eta horrela denek jakinen dute zoin diren euskal kulturaren nekeziak.

—Galderarik aski da. Hitzak so-bera!

KOLDO OLAZABAL

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIEGATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkifia: 41 20 65

DONOSTIA

ANDIMA IBINAGABEITIA SARIA

SARI ARAUDIA

- 1.—Azkeneko urteetan bezala, aurtan ere EUSKERA LAGUNEN ELKARTEAK (E. L. E.) izen buru hone-kin, urteroko saria eratzen du euskal idazle eta jakintsuentzat euskeraren indarberritze, sakontze eta batasuna helburutzat hartuaz.
- 2.—Elkarteak sortua denez gero, bere ardurapean har-tzen ditu idazlan sari honen antolatze, zabaltze, epaitze eta sari-emaitza.
- 3.—Saria bakarria eta eman beharrekoa izango da 1974eko abenduaren 6an, Euskera Egunez, bere zenbatia USAko 1.000,00 dolarekoa izanen dela-rik.
- 4.—Gaitzat «SAIAKERA» hartzen da. Gai librea, ale-gia.
- 5.—Lanaren luzea 22 x 28 ehunezko (zentimetrozko) horrietan idatzia lerro une bat zuri utzirik eta 100 horrialde gutxienez, marrazki edo apainga-riak kontuan hartu gabe.
- 6.—Lana, lehen-idatzia edo originala izanen da.

- 7.—E. L. E.-ren gogoia, Euskaltzaindiak gomendatuta-ko EUSKARA BATUAN idatzia izatea da. Halere, edozein euskalkitan egindakoak onhartuak izanen dira.
- 8.—Urte beteko epea ematen zaio egilleari lan-sari-tua argitaratzeko. Horrela izan ezik, E. L. E.-ok be-reganatuko ditu lanaren gaineko eskubide osoak. Jasotzen diren beste lan guztiak antolatzaileen eskuetan geldituko dira.
- 9.—Lanak irailaren 30erako korreoan ipiñiak izango dira E. L. E.-ren zuzenbidera: Apartado N.º 51.730 Sabana Grande, CARACAS (Venezuela). «ANDI-MA IBINAGABEITIA SARIA» aurrez idatziaz. La-nak azalburu batekin izenpetuak izanen dira, azal-buruaren giltza beste batean zuzenbide berdiñera igorriaz, baina «GILTZA» aurrez ida-tziaz, edota argi markatuaz.
- 10.—Araudi hau aurrera eramateko nolanahiko eragoz-penik sortuko balitz, E. L. E. zuzendaritzak berak erabakiko du.

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbieta, 66

DONOSTIA

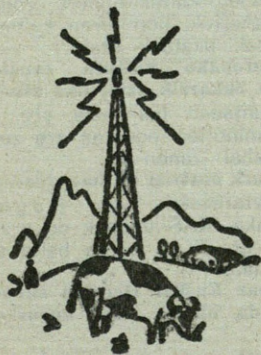
ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726
Iparraguirre, 8 - DONOSTIA**JOSE ZINKUNEGI' BEN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN**URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
Hernani, 4 DONOSTIAETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:**JABON LAGARTO**Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu
ATOMIZADO LAGARTO — Jabola erabilhi beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — Jabola bear dezu erosiJABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.**JABON LAGARTO!****Ez Merkenak****Bai Onenak!**Janari bidez izaten dira
gahadu on, indartuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pilak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.**FANDERIA****ERRENTERI****Donosti-Currerki-Kutxa****EUSKAL IRRATI
SAIOAK**Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira Joan
etorriak**Baserriaren alde****YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA****MILLOI
PEZETA
SARITAN**sari bakarra 1.000.000 bat pezetako
bos sari 100.000 bana pezetako
amar sari 50.000 bana pezetakoedozein libretetan sartzen diran milia pezeta berri bakoltzeko
zenbaki txartela izango dezu eta libretan dauz-kazun
5 milia pezetakorik alfa zenbaki dagozkizu gailera**Donosti-Currerki-Kutxa**

lezo

BERRI LABURRAK

—Ekainaren lehenengo egunean, Pazkoak zirela-ta, ahoan argi berriaren karameloa sartu ziguten, baina bukatu orduko kendu berriz, eta uztailaren 16a arte itzalirik egon dira; baina, hori bai, egun hontan zaharrak eta berriak, biak batera piztu dituzte. Esan didate-nez dena bukatu gabe zegoelako izan omen da. Hori arropa josi gabeaz janztea bezala da.

—Kale Nagusiko azken erdikoak ez bide daude oso kontentu kale garbiketarekin. Zikinkeria nun-nahit sortzen da eta azken aldi hontako guziak oraindik jaso gabe daude, ez bait da kale-garbitzailea pasatzen aspaldi hontan. Etxeko andreak pilatu ere egiten dituzte, baina ez da aski: kale-garbitzaileak kaleak garbitu eta zikinkeriak eraman egin behar ditu.

—Janari eta edariak kamioiez dendetan banatzen dituztenak ere haserre xamar ditugu; goizeko hamarrak ezker (ez nago orduaz seguru), ez dituzte herrian sartzen uzten, eta sartzen badira, taka, multa. Herriko agintarien erabaki honek bere eragozpenak izango ditu, baina, iritzia iritzi, egokia iruditzen aitz.

—Orain arte egunkaritan gutxitan edo behinere ez ginela agertzen, baina oraingotik hautsiko ditugu markak. Ze nolako jentillajea dagoen gure herrian!

—Albiste txarrik ere badugu. Don Inazio Herrerara dijoala alegia. Borondate oneko inork seguru nago ez duela joaterik nahi. Lezok asko zor dio Don Inaziori, asko estimatzen du, bere artean izan nahi du. Baina joan behar badu, ez dezagun ahaztu, ez gaiztala ahaztu. Badakit nahiko ez duela, baina zergatik ez zailo omenaldi bat egiten? Ez ote du ba merezi?

—Kronika hau argitara orduko, Allerru Elkarteak egina izango du bere urteroko Batzar Nagusia, uztailaren 19ko arratseko zortzi terditan hain zuzen. Beste gauzen artean, lehendakari-ordezkoa eta diruzain berriak aukeratu dira. Hurrengoan berri zehatzagorik ia ematen dutan.

IKASTOLAZ

Ikastolatik ere baditut zenbait berri. Zoriturrez ikastolak parbulario xoil batzuk besterik ez dira guraso (eta guraso ez diren) askorentzat eta haurrak, etxean trabarik ez egitearren, dotriña ikasteko, edo moda delako, edo nik ahaladakit ze arrazoiengatik, bi edo hiru urtean hara bidali eta gero atera eta frailetara, mojetara edo kolegio dotoretara bidaltzen dituzte, haurrari izugarritzko kaltea egirik, nahi gabe noski, baina kalte. Hau aski ez dela, ikastola zer den eta zer izan nahi duen ez dakitela edo jakin nahi ez dutela dirudi. Ikastola belaualdi edo gizaldi honen burutu behar duen borroka bait da: Unibersidade mailako ikasketak euskaraz egitera heldu. Bana banana maila igo beharrean gaude: haur-baratzak, ikastolak, lizeoak... Unibersidaderraino. Hau dela-ta, Lezokoaren Zuzendaritzak haurren bat ikastolatik ateratzen duten gurasoei beste haurrik ez hartzea erabaki du. Zenbaitek ez omen du hau begi onez ikusten, baina galdetzen dut: lortutakoetatik denak edan eta gero, borroka besteen bizkar uztea zuzen al da?

Bestalde, hoiak denak lortzeko dirua beharrezko da, nahiz ameslari, edo hobe esan txotxolo, askok besterik uste. Dirua izan ohi den lekutan eskatu behar da, gurasoei ahal dutena baino gehiago ezin bait zaie eskatu. Hau dela-ta, Bankuei, Aurrezkiei, Koperatibei, indutriei eskatzen zaie, baina ez dute urtero berdin erantzuten eta ez dago diru hori aurretik segurutzat jotzerik. Adibidez, joan den urtean Lan-kide Aurrezkiak, koperatibak direla bide, hirurogei mila pezeta eman zituen, baina aurren bost mila (5.000).

HITZALDIK

Uztailaren 9tik 13ra, Allerru Elkartearen gelan, hitzaldi bat ospatu da «Allerru Elkartearen egin-

kizunen aste berri-emailea» izenpean. Egia esan komilla artekoak españolezkoaren itzulpena da, euskarazkoa dagoenean jarriko banu aho zabalik geratuko ginelakoz. (Entzun denez, udazkenean euskarazko ikastaroak antolatu nahi dira Ikastolan eta bihotzez joateko eskatzen diegu egileei). Hizlariaren izenik ez galdetu, batzuk ezagunak izan arren. Gaiak: sexualidadea 12tik 15 urteko neska-mutikoentzat, disko-forum, nuklear zentralak, mendia eta eginkizunen premia eta garrantzia. Hizkuntza: erdara. Propaganda: eskas eta gaizki.

Asteari buruzko beste iritzirik eman nahi nuke baina ez dakit merezi duenik ere. Kritika alde onak eta txarrak aztertzea baldin bada, oso zaila zait alde onik ikustea intentzioa bera ontzat hartzen ez denean eta ez litzake benetakoa izango.

Baina, Allerru-ri bai, esan nahi diot, estimatzen delakoz, horrelako zulotan ez erortzearen kontuz ibiltzeko, bere eginkizunen berri zuzendaritzak bakarrik emateko, ez bait da zuzendaritzako inor izan hizlari, eta batzutan (edo gehienetan) ez bait da zuzendaritzatik inor ere agertu. Eta Allerruk horrelako aste bat baino gehiago merezi du eta berri gehiago eman behar digu.

Nahi gabe, huts gehiegi azaldu ditut agian. Aldeko zerbait ere esan behar dut beraz, eta mutiko-neskatoak mugierazteko oso egoiak direla hitzaldiak, mendia, disko-forum, floklora, e.a. Baina, klaro, zeinek, zertarako eta zergatik eragiten dituen ere kontuan harturik.

SISTIAGANEKO PELLOK

zeanuri

ESKU PELOTAKO TXAPELKETA

Zeanuriko XVI. Esku Pelotako Txapelketa amaitu dogu eta naiz eta zeanuritarrik txapeldun inor euki ez, uste dogu aurtengo txapelketa inoiz baino ohea izan dala.

Bi mailatan edo kategoritan jokatu da, eta gero gazteak, aurkak eta aurtxoak. Bertan ikusi dogunez badira urrutira iritsiko diran pelotariak orain arteño bezala jokatzeko jarraitzen badabe.

Erri arteko sariketan, erdaraz «inter-pueblos» izenez ezagutzen dogun ortan be sartuta gaude. Eta aurren zeanuritarrek gogor gabiltz eta ez arritu gero zeanuritarrek Bizkaiko Txapela irabazten badabe.

ARTZAI TXAKURREN 1. TXAPELKETA

Aurren ospatuko da Gorbaien, San Inazio egunean, Artzai Txakurren Leen Txapelketa. Leenengo den ezker aurtengoan Gorbai alderdiko txakurrak bakarrik aal izango dabe parte artu. Zeanuriko gazteak antolatutako txapelketa da eta gauzak ondo eta tajuz egin asmaten dabiltzalarik Oñatiko Agirrebaltzategi jauna izango dabe laguntzaile.

ANDRA MARIETAKO JAIK

Andre Marietako Jaiak gainean daukuguz eta ori dala ta asita gogoz jaiak prestatzeko, ze Udaletxoak egon ondoren baimenak lortu genduzan gazteak antolatuko. Neure iritzian jai alai batzuk igaroko doguz, ze danetik egongo da: txistulariak, albokariak trikitria, dultzaineruak, pelotariak, euskal abeslariak, aurren jolasak, jokoak, eta abar.

SABIN

elgoibar

ONGARRIKO BATZORDEKOEI ESKUTITZ IREKIA

Kaixo Jaunak: Bai egia da. Ziur aski nik zuei jarritako izenordeak ez dira egia izanen, baina ezta zuek nere kronikei jartzen dizkiezutenak ere. Irainkeriak eta gezur beltzak esaten ditudala alegia.

Irainkeria ahal da egia esatea? Gezur beltza ahal da zuek, az-

ken bolada honetan eratu dituzuen erakusketek eta bestelako gauzek ez dutela batere euskal kutsurik eduki?

Bekatu ahal da zenbait herritar etaONGARRIKO bazkidek agertu didaten kexa, hortarako eginik dagoen departamendu batetan agertzea?

Hala bada, irainak eta gezur beltzak idazten ditut, eta bekataria naiz.

Zuek, Z. ARGIA 594-595 alean, «Irakurleak Mintzo» departamenduan agertzen duzuen kexa, Z. ARGIAKO Zuzendaritari bidali diozute.

Zergatik bada, zuen kexak Zuzendaritari bidaltzen dizkiozue eta zuen lanen bat goratzen dudanean eskerrak neri?

Ziur aski Z. ARGIAKO Zuzendaria ez duelako jakinen zuen jokabidea eta HERRIREKIN HARTU DUZUEN KONPROMISUA.

Bai Jaunak, herriko elkarte batetako buru zaretenez, herriaren serbitzurako zaudete eta ez beste-tarako.

Hara nola zioen ONGARRIKO batek:

—Hi Hasier, jar iezaiek hau ONGARRIKO batzordekoei:

«Ez dut uste batere alderik izango zenik ONGARRI Madriliko elkarte bat izanen balitz».

Eta nik diot, ez ote du arrazoin pixka bat ONGARRIKO bazkide honen?

Zuetako batekin (Batzordeko batekin) gertatua esatera nijoakizue:

—«Hi Hasier barka beharko duk baina ahaztu egin zaigu Pintura Erakusketako kataloguak Euskaraz ateratzea».

Baina Jaunak, neri zer diostazue? Ni hemen, Z. ARGIA herriko berrien koordinadore bat baizik ez naiz. Neri ez konturik agertu. Ez ote litzake lojikoagoa katalogu hoiek Gaztelaniz ateratzea ahaztea?

Egia esan nik horrela derizkiot nelako eraketak EUSKAL KUTSU baina dirudienez anormala da hOBATEKIN EGITEA. Hori Elgoibarren!

Badakit oso zail eta neketsu dela honelako elkarte baten bidea zuzen eramatea, baina badirudi zuen helburuak ez daudela ondo finkatuta. Hala bada argi eta garbi esan ezazue.

Bainan badut esperantza ugari, zuen helburuak argituko dizkigutuztela.

Gainera badakizue zuen serbitzuan nauczutela.

Arraiki.

Hasier Etxeberria Canales

mutriku

«ZIÑUA» ETA ZAARREN JAIALDIA

ZIÑUA elkarteak bazkideak, Andre Mari Jasokundearen egunez egingo dan jaialdia eratzen asiak dira. Igara zan urteko ondorio ona ikusi ondoren, pozik daude egun alai eta gogoangarri au berotasun audienarekin ospatzeko.

Egitarauari buruz zenbait aldaketa izango bada ere, guzia igaz bezin erriko eta egokitasunarekin egingo dala diote.

Zeaztasun geiagorekin jakiteko asmoz, ZIÑUA-ko lendakari dan Elordi-tar Yonengana urbildu naiz, eta berari esker, elkarritzeta alai batean jardunak gera.

—Yon: Andre Mari egunez erritar zaarrei eskeiniiko zaien omenaldiari buruz, zer derizkiozu?

—Orain dela aste batzuek lanari ekin genion egun ortarako antolaketak gertutzen.

—Pozik al zaudete joan zen urtean izan zenuten jaialdiarekin?

—Oso pozik, eta bein eta berriro erritar guziei eskerrak eman beharrean arkitzen naiz, egun ortan eskeini zizkiguten laguntzagaitik.

—Aurren nolako jaialdia egiteko asmaten zerate?

—Igazkoaren antzekoa. Au da; jai-bezperan txistularien biribilketa. Andre Mari egunez, goizean-goiz txistularien kale-jira. Bederatzitertan Erri-etxeko arkupean, zaar guztiei omen-ezaugarritzat krabelin bana jartzea. Amarretan Meza Nagusia. Ondoren amaiketako. Amabietan erriko pelota-lekuan izan diten jaialdirik ederrena; pelotaldia, arrijasotzaileak, dantzariak, bertolariak eta abar. Ordu bietan zaarren ahalasunezko bazkaria. Arratsaldean eta jaialdiari bukaera emateko, erriko zaar guztiekin kale-jira,

Atxukalean amaiera emanaz.

—Ori guzia antolatzeko, nola moldatzen zerate? Zuek bakarrik eratzen al dezute edo besteen laguntzaz baliatzen zerate?

—ZIÑUA elkarteak da guzia antolatzen duena. Bestalde, laguntzaile jator asko ditugu, erriko elkar-teak, gaxoen elkarteak ta abar.

—Eta, jaialdi orri buruz izaten dezuten gasteoari erantzuteko aint-bat diru, nondik edo nola sortzen dezue?

—Oso errex. Aurrezki Kutxa Pro-bintzialari eta ixilpeko eskupekoei esker, diru aldetik poliki moldatzen gera. Baña esku-zabal eta biotz audikoenak arrantzaleak ditugu.

—Omenaldi ortan parte artu nai duten zaarrak, zenbaturretik gorakoak izan bear dute?

—Emen aldaketa bat egin degu. Igaz 72 urtetik gorakoak izan bear zuten jaialdi ortan leku artuko bazuten. Aurren 70 urtekoak parte artu dezakete.

—Azkenik, bukatzeko, erritarrei ezer esatekorik bai al dezu?

—Bai. Zaarren omenaldi egun aundi ontan, erritar guziak zaarren-gana urbildu ditzeztela, gure guraso zaarrei zor zaien begirapen, maitasun eta omena eskeintzera.

Besterik gabe, emen bukaera eman diogu gure gaurko izketaldi-ari. Eskerrikasko Yon, eta ez aaztu ZERUKO ARGIAren laguntza oso-osoa zuekin dezutela.

ANDONEGI-tar Z.

getaria

UDAZALEAK DIRELA TA

Gure herrian kanpotarrak diru apur bat uzten dute uda garai hontan. Ez dago ukatzerik. Hortatik inor gutti bizi bada ere, ezin esan dezakegu hortan behintzat onuragarri ez denik. Bestalde, badugu kanpotarretatik zer ikasia, bai pentsaerari dagokionez ere. Bada ordea Kanpotarrek dakarten guztia aintzat eta imitagarritzat hartzan duenik. Eta horrela jokatzeko duenak, jakina, ez du bere izakera erakusti beharrik ikusten. Beti dago hartzera jarria, behin ere ez ematera. Sustrai sakonak ditu axaleko jakabide honek. Aspaldi irakatsi ziguten geure izakera baztertu eta besteek ezarria onartzen. Eta beste munduko gauzetaz ari naizenik inork pentsa ez dezan, geure hizkuntzari dagokion adibide bat ekarriko dut hona.

IZENDEGIA

Tabernen eta denden izendegi bat zabaldua du Euskaltzaindiak. Herri batek bere burua euskalduntzat duenean, ez da inolaz ere ulertzen, dendatiko, tabernetako eta abarretako izendegia euskerazkoa edo bi hizkuntzetakoa ez izatea. Badirudi gure izendegi guztia gaztelaei begira jarria dagoela. Bertoko bezeroak ez dugu begirunerik merezi ala?

Ea noiz ikusten ditugun ba gure kaleetan euskerazko izen eta letreroak. Hontarako ere garaia da ta!

GAZTETXOEN OPORRALDIK

Gaztetxoaren Haziketan udak garrantzi handia du. Eta gure gaztetxoak hasiak dira udaetxeetara irteten, han giro berria ezagutu eta, lagun berriekin urte guztiko esperientziak kontrastatuaz, gauza interesgarri asko egiteko. Hauen-tzat eta herrian direnentzat badu Txeruk liburutegi bat. Txeru ederki ihardun da lanean urtean zehar eta orain atsedendalditxo bat hartzen ari bada ere, ziur nago lan honi gogoz ekingo diola.

NUKLEAR ZENTRALAZ

Sinestea, begiz eta adimenez ikusten ez dena onartzea da. Baina sinestena ez dago ikusten denaren kontra. Industri ministroak esanak sinetsiko nituzke, nuklear zentral hoienguz gertatzen denaz, hark esanaren kontra ez balego. Horregaitik eskatu nuen aurreko zenbakian informazio apur bat eta horregaitik eskatzen dut gaur ere ondoko galdera hauen erantzuna:

I.—Zer da radiaktibitatea?, kalte-

garri izan daiteke?, noiz?, zenbat kilometrotara?

II.—Non gordetzen dira hondakin radiaktiboak? Ihes egin gabe gorde al daitezke? Zenbat urtetan?

III.—Zergaitik egin nahi dituzte zentralok gure herrietatik hain hurbil? jendeari lana ematearren? Merkeago izatearren?

IV.—Itsasbazterrari kalterik ekarriko ote dio? Bajurako arrantzan jarrai ahal izango ote dugu?

XIXANGREA

ondarru

«MIRENTXU»

Ezin ahaztu dugu «Mirentxu», gure idazle jatorra. Asteak joan eta asteak etorri, irrikitzen, larunbat eguerdia edo astelehenekoa heldutzeko izaten ginen «Zeruko Argia» hau irakurtzeko. Eta lehenbiziko lana, Ondarrutik zer zekarkian begiratzea izan ohi zen. Eta gure «Mirentxu» rena baldin bazekarkien, hura, hura izaten zen ura, kresal ura, jakina, baina chanpainari inbidiarik ez ziona. Izan ere, «Mirentxu» andereinoa, gorputz eta arimaz zen ondarrutarra, benetako ondarrutarra. Ez beste bat bezala, «Ondarrutarra» izena hartuta, Kortxeleko «mamu» dena.

Guk jakin dugunez, gure «Mirentxu» piskorra, euskaltzale aberats batek, bere etxera eramana du, etxe hartako seme-alabaxoei eus-kara irakatsi eta, era berean, «Mirentxu»-k bere ikasketak aurrera eraman ahal izateko.

Poztutzen gara, «Mirentxu». Ez zaitugu ahaztuko, ez zuk ere hain maite dituzun «Aitita» - «Aume» ere.

HAURREN ASTE ETA «KRESALA»

Berandu bada ere, ezin dezakegu hemendik aipatu gabe utz «Kresala» Elkarteak eratuta izan ditugun bi aste ederrak. Ondarru herri osoa, «txartarak» bizi izan zen bi aste horietan.

«Berrosasi» basarri inguruan eman zitzaion hasera. Hamaikatan jende bilda zen bertara, haur, gazte eta zaharragoak ere bai. Bazen han poza eta alaitasuna. Bitarteko egunetan ere, esan dugun bezala, hitzaldiak zirela, pintura erakusketa, irakurketa eta idazketak, hondardantzariak, soinu-joleak, haurren tzako lanak, azterketak eta abar eta abar. Herriko eta herbestekoak zirela, bazen nahikoa jai. «Kresala Elkarte» beti ere jaiak eratzen eta herria biziartzat «lumero uno» dugu; baina oraingo hontan, nik uste, lehenagoko guztiak gaindu dituala. Hori da hori, benetan lan egitea. Zuek etxerako. Eta, barkatu, «Kresalako» beste langile purrukatuok, gaurko hontan zuen hartean nire txalo berezianak Irune Argoitia andereñoari bijoakzio. Ezin isil dezaket haren lan bikaina, batez ere. 58 txistularik parte hartu zuten. Haurrak guztiak, neska eta mutil, eta hori gorapatzekoa dugu. Irune izan dute beraien irakasle. Beste gitarrajole pilla bat ere han izan zen, Irunek irakatsitakoak eta abeslariak ahaztu gabe. Ondarruako historia lautik biren erdirik ez dakit, baina, hori idatzita gordeko dugu; nahiz eta batzuek min hartu.

ARRAUNLARIK

Ondarruk bere bere du arraunketa eta hor ari dira gazte jator batzuk, egunero egunero, beren ontzietan, jo ta ke! Sari politak ere etxeratu dituzte, eta guztiok pozik.

Lehenago batez, arraunlaritzan txapeldun izandako batek honela zion: Horreik, erramuok, horreik, erramuok, tangort alde luzeegi darabilte. Laburrago behar luteke izan, batez bere, txasterotik gorakoak. Mutil horrek duten indarraz, tangort alde laburragoa behar dute eta eraso berdinean, erremua luzeagoko palada egiñaz ian egingo lukete.

Horra ba, gazte bihotzekook, zueiri begira zegoanak zer esan zuen. Ondarrun maisu onak dituzue eta entzun beraiei.

Beste bat arte.

ATXUKALE

SAN ROKE JAIK ETA KALE-JIRAK

Aitzen da: nere erriko San Rokeak ditut gogoan, Euskalerrian toki askotan degu Zaindaria santu frantses au. Ez, ez: nere erriko «sandrakeak». Ez det uste inork ukatu lezaioke nik aipatuak diranik.

Aurtengoetan badegu zertaz kezkatu: Zoritzarreko «central Nuclear» erderaz deritzan, indar-etxea. Au ta guzti, gaztea gazte, astebate osoan auek uxatuko dituzte gure kezkek euren «umore» onakin.

Urte asko dira Mutrikuko semea zan gizon bati: entzuna: —Debarrok ez dezute pabrika, edo lantegi eder bat jasotzeko ganorarik; baiña pestak eratzen ez dizute inork irabaziko. —Alajaña! —erantzun nion— txarra al da lanik egin gabe, festetan jolastuaz ogia irabazten jakitea?

Gaur ordea (eta len ere bai) jaiak eratuaz gainera lan-eginaz, ogia irabazten degu zintzo asko.

Galde bestela euren errietan lanik ezta euren erri, sendi ta etxeak utzita lan billa, beste erri askotara bezela gurera ere etorriak diran Ebro'tik arunzokoei... Ondo egin zuten, eta betiko emen gelditzeko asmoa duten oieri: Geldi bitez ba, batzuk gorrotoa azaltzen badute ere, beste, askok, euskera ikasten alegintzen diranak dira, euren umeak ikastolan sartuaz.

Onela ba, izango degu beti bezela astebate osoan zezenketa, «encie-rra» goiztarra, soñu mota guziak, eta zar da-gazte erri guzia alaitzen duten kale-jirak...

Kale-jirak gau ta egun; izugarrizko gaztedia erriko ta kanpoko, soñuaren ondoren iji aji aja! len guk bezela orain eginaz oiñetik-oiñera. Baiña kale-jira auetan baten akatsa arkitzen det: Kale-jira esan edo «prozesioa» esan aipa nai dedan au esan nai batera lotzen ditut: San Roketan gerala, aupa San Roke!... San Roke gure Zaindaria! sandrokeak gora sandrokeak bera, debarra dan debarrak au, «ni debarra nauk V Gora San Roke. Astebeatean orrela izango gera... San Rokeren maitale zaratatsuak Kale-jira batara, katejira bestera amaitu eziñeko saltua ta brinkoa. Egunik audiena San Roke eguna. Anka jaso al duan guzia «enzierrua» ikustera... Pasa da zezenak ukulluratzeara. Aura esan bearra! Zezenak onelakoak, zezenak bestelakoak... Ortatik ordu bi inguru... Elizkizuna Aita San Roke'ri bere egun aundian eskeintzen zaiona... Kabildoa San Rokeren irudiakin Debatik Itziarna bidean Zaindaria eskeinitako eliza polita ermita polita. Prozesioan aldatz gora ezpata dantzariak danbolin txistu egokiak jotzen... Goian meza ederra itzaldiaz. Ondoren berriro Debara jaisterakoan dantzariak Zaindaria oore...

Bean San Roke kaletik zear parrokiara Antxiñako oitura, oraindik jarraitzen duana. San Roke kalean daukagun irudiaren aurrean prozesioa gelditu ta ezpata dantzaria Zaindaria omen. Berdin Udaletxearen aurretik emengo irudiari dantzariak berriro Erriaren Zaindaria omen, Jaungoikoari Aintza, ta... prozesioa elizara... Zenbat lagun kale-jira. Kale-jira edo obeto esateko ibildeun ontan?... Ba... ba... ba... apaizak euren akolitua ezpata dantzariak, sei edo zortzi gizon jator, dozenaren bat emakume zintzo, danboliñak eta dantzariak jator-jator, eta... Kito! Urrengo urte arte. Ez ordea pestarik amaitu beste guzia asi baiño ez, berriro gau ta egun zaratak. Zezenketa, dantza, soñua, salto ta brinko. su-pestak «bodegetako gaupasak jan edena, erriko ta erbesteko jendea ugari...

Zergatik ote dituzte errietako festak santuen izenak? Ez al da jakin-garri noiz eta zergatik Santuen izenak?

TENE MUJKA

ONDAR BEROA BEZAIN IHESKOR

Herri baten aldakuntza eta aurrerabidea, etxe berriek bakarrik ez dute neurtzen, ez eta ere lantegiek; hitz batetan, asfalto-metro karratu eta porlan metro kubikoak gizarte bati ezin diezaiokete neurrik haru.

Alor hoitan, lanean xuxen eta irmoki diharduten gizon prestuak badi-tugu Deban. Ezta ez hau baztertzeko; egin duten lan hau frutukorra izango delakoan baigau.

Halere, gizarte batetako abiaduraren oinarri eta euskarria beste nonbait dateke, eta, hain zuzen, baratze hortako barazkiak nola jorratu ditugun azaltzea nahi nuke.

Urtean zehar lanik aski egin dute herri honetako erakundearen ardura-dunek. Danera heldu ezinez edo eta arazo garrantzitsuagoak direlako, oraindik behin da berriz gure gerria makurtaraziko dute ordea.

Eta, hortarako argi biziko egun luze hau egokiak gerta daitezke. Baina, lanean gogor iharduki izan direnak egoera arriskutsu batean daude; zeren, hondar beroa bezain iheskorak baitira arazo hau; gerturik gertuz ahaztu eta axolagabekeri baztertu genezakeanak, alegia.

Ezagun, lagun, adiskide eta burkideen lanez alfabetatze lantto batzuk egin ditugu; lau ilabetetako lanak lekuko. Diska eta liburu-azoka bat ere izanen da aurten; euskal giroko egun eder bat ere izango dugu aurtengo festetan; bai, egun bat.

Gazte jendea halere, beste bide batzutan dabilela dirudi; baina gaztetxoak datoze gertu. Aurtengo ikastaroan ikastolako lehen frutuak helduko dira. Holako kimu berrien beharra dugu; gazteria, sasoiiko abarrez xertatu beharra dago eta hortara zabaldu beharko ditugu gure lanak. Guzian eta bakoitzaren kolaborazioa beharrezkoa da; neor ez da salbuespen.

Nuklearra dela eta ez dela, mila bider mintzatu gara. Egia da, hortarako jarriak dauden gizonak egokiak direla eta zintzo dihardutela lanean; baina guzian zeregina da, zeregin luzea. Laguntza behar dute, jendea girotu behar da. Esku onetan dago, baina mota guzitarako ekintzak behar dira; berriak asmatu, hasitakoei jarraitu. Zona industrialarekin ere beste hainbeste gertatzen da. Guzian eta bakoitzaren kolaborazioa beharrezkoa da; neor ez da salbuespen.

Eskoletan eta bereziki ikastolan mila arazo sortzen da. Goxoa da, sutondoko bazterrean eskuak berotzea, baina sua pizterakoan darion kea ez da atsegina. Gure ikastola, gizon euskaldunen heziketarako izan dadin, lan asko egin behar da. Ez da aski, haurrak bertara bidaltzea, xartelak ordaintzea eta xaloak jotzea.

Arazo honetan ere, gaurkoari helduz, geroa izanen da oinarri. Are gehiago, aldakuntza haundia direnean. Hemen ere, guzian eta bakoitzaren kolaborazioa beharrezkoa da; neor ez da salbuespen.

Gizarte batetako bizitzaren ugaritasun eta aberastasunaren maila, bertako gizonen arteko harreman eta lotkiek neurtzen dute; eta guzia, el-karrizketa publiko baten bidez.

Ara hemen, soilki aipatuz bederen, hortarako Deban lagungarriak izan daitezken zeregin batzuk.

HARRANOA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

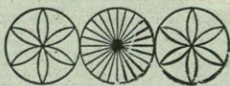
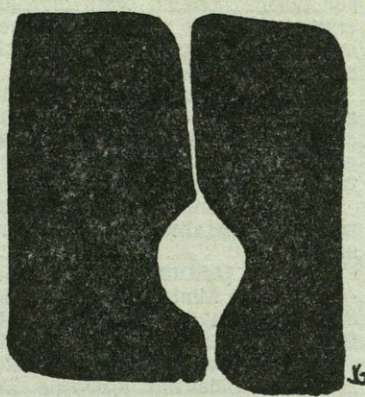
1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AZURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEK (Vitoria)

ZERUKO ARGIA BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN
M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA
E. Astarloa

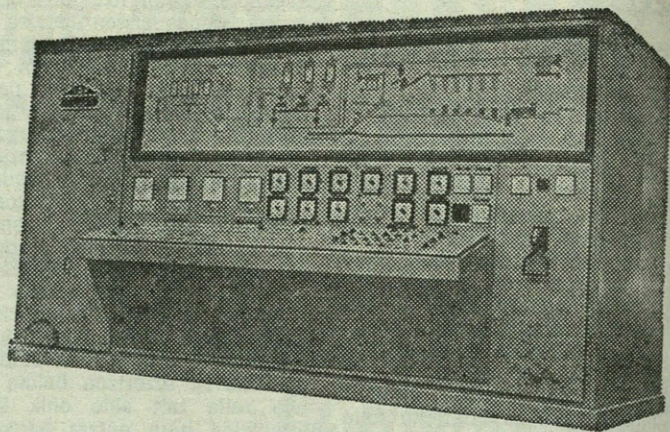
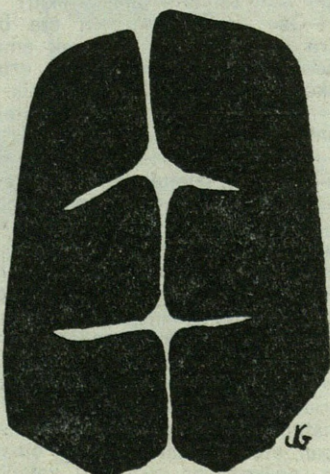
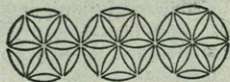
LARRUSKAIN
Parrokia

GERNIKA
Rulz Bustillo

ONDARROA
M. Zulaika

BILBAO
Librería Armendariz
Dr. Arellano, 50
Librería Azkategui
Cinturero, 4
Librería Bilbafina
Plaza de los Martires, 2
Librería Verdeas
Correo, 7

GALDAKANO
J. Altuna
Irraia, 34
ABANIGO
J. F. Zubizarreta
R. Prudenziola

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

P.A.T. (Alemania)

CIT ALCATEL (Francia)

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

REXROTH (Alemania)

Olio-urez osatutako erabateko programa servo-reguladorea berekin duelarik.

HYDROMATIK (Alemania)

Uraga eta uragagiltza duten motorrak neurri aldakor eta iraunkorretan

SIGMA (Frantzia)

Itsas lanetarako eta Obra Nagusitarako olio-urezko programak

INDRAMAT (Alemania)

Servo-zuzentzailea

INDRAMAT (Alemania)

Servo-zuzentzailea

MERKEL (Alemania)

Urarengandik babesteko loturak eta lanak

FORSHEDA (Suecia)

V-ring reten loturak

RUAL (Italia)

Goi presiotarako uraga giltzadunak

TUROLLA (Italia)

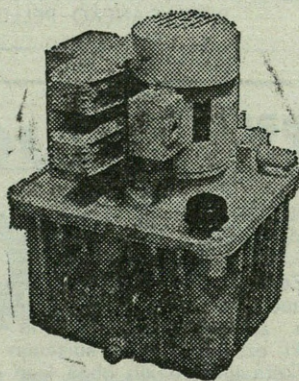
Ozkadurazko uragak

HYDAC (Alemania)

Indar irazkiak eta itzulerakoak

ADA

Uztai gisako euskarriak

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolag:

Jolastokieta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 ari) ta

353440 (5 ari)

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparraguirre, 15 - SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkaritza:

VITORIA ETA MADRID

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen agentziak erri auetan dituzu:

Tudeal, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berlaim.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Eneriz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berlaim.

SAN ROKE JAIAK DEBAN

BALDO

Abuztuko Andre Mari bezperan, arratsaldean, lantegiko oporrak hartzeko ginela, nire alabatoak esan zidan gizon bat zela telefonoz deika ari zitzaidala.

—Nor da?, galdetu nuen.
—Hi, Inaki haiz? Baldo nauk, ez dakik, Pirineo Batailoiko gure konpainiako kaporala. Gogoratzen haiz? Panaman bizi nauk eta Bilbon dudan osaba agurtzea pentsatu diat. Bihar, eguerdiko buitzian pasatuko nauk Debatik eta poztuko nindukek hiri besarkada bat ematea.

—Ederki, han egongo nauk estazioak duen sarrerako ate nagusian.

Baldo, Baldomero Lezea, nafarra da izatez, maila laburreko zestu pelotaria izandua, luze bezain zabala eta kokote kuadradoa, lau ertzekoa. Inoiz ezertxokin arduratu gabeko mutila. Paregabea lan edanean, indartsua, gogorra benetan, leiala, lagun-maite izateko bezalakoa.

Oso larri ibiltzen zen idaz lanetan eta ez dakit zer gertatu zitzaion Barcelona-n pelotan ari zen garaian. Bere aita Bilboko ibaiain, Apen, itsasontzi bat egiten ari zela —pentsaturik bere semeak lagunduko ziola— larrialdi bat izan zuen bere kontuak ordaintzeko eta telegrama jarri zion semeari: "Barco escorado necesita piloto, salir flote. Aita". Semeak, nire lagun Baldok, beti bezala txanponik gabeko zegoanak, erantzun zion: "Espera mareas altas próximo viernes, salir flote. Besarkadaz de seme Baldo".

Baldo honen zain egondu nintzen estazioako ate aurrean Andre Mari bezperan, eguerdian, bultzia Donostiatik etorri zenean. Sapeletak hegoak zabaltzen dituen eran besoak zabaldurik azaldu zen es-

tazioan bultzia gelditu baino lehen.

—Kaixo, Inaki!
—Baldo, lagun zahar!
—Zer duk arpegian?
—Zera, parálisis facial alu batekin muturra okertuta zeukeat.
—Beno, hori ez duk ezer. Bilbora natxiak osaba agurtzera, baina, zer arraixo, hirekin egotea nahiko niake. Bazkalduko diagu elkarrekin?

—Ta, zer egin behar dik hire osabak?

—Koño, hogeita hamar urtean ez bai gaituk ikusi, beste egun bat geiago zai egongo duk, gizona.

—Bai ahal zekik tren honetan hoala?

—Bai, binan hitzegingo diat, gero, telefonoz. Doala tren. Goazen hor zear.

Lehenbizi gure etxekoak ezagutzera; han utzi zuen horrelako karpeta ttiki bat, esanaz, ez zuela ekarri batera erroparik, osaba ikusteko egun batetik besterako gauza zela eta.

Elkarrekin bazkaldut gurean, hor zear. Esan nion herriko jaiak zirela, Sanrokeak, eta gure herriko jaiak bezalako jairik ez zela egiten inon.

—Ez duk izango. Nik ez diat ezagutzen herriko jairik. Panaman jendea hilik bizi duk.

—Ba nik gaur gauean tanborra jo behar diat eta gero ikusiko diagu zer gertatzen den.

—Beno, ez duk arduratu behar nirekin. Aukeratuko diat lo-gela bat eta konponduko nauk.

—Ederki, ba dakik non duan etxea eta etorri komeni zaianean.

Tanborrada ondoren Buru-Zurinean ikusi nuan lagun talde batekin, ordubata inguruan.

—Amama duk hau, mutil, amama! esan zidan.

Berandu xamar jaikitzen nahiz berandu oheratzen nahizenean, baina Andre Mari goiz hartan, ez dakit zergatik, zortzi t'erdia inguruan kaleratu nintzen. Atarian, umetxoak erabiltzen dituzten burdixoa hoietako bat ziara zapalduta lurrean. Gainean, Baldo kiskurtuta lo, zankoak burdixotik kanpoan zituata, oinetako bat zingiliz.

—Baina, Baldo, hori duk txatxaria?

Kostatu zitzaion esnatzea baina erdi lo erantzun zidan: Zer, nobedadeak ahal dizkiagu?

Ordu bete baino lehen herriberri zegoela ikusirik, atera ginen biok. Baldo ez zen gelditu bost minutuan. Batean debarrekin ikusten nuen, gero ondarrutarrekin edo eibartar edo Motrikokoekin. Debara, Sanroketan, inguru guztietako jendea etortzen bai da, gauza berezi bat dutelako gure jaiak.

Hiru-lau egun eta, gauean, Baldo, kapitán izan zen herrian, ez kaporala. Berbena, enzierro, korrida, goizetako gibel-jan, arratsaldeetako okela erriak, marmitxakoak, Soziedadeetako xurrutak, dantzak, kantak, zer gehiago?

—Amama dela hau, amama! esaten zidan ikusten ginenean.

Bosgarren egunean hotel batetik deitu zidaten, esanaz, Baldomero Lezea jaunak Bilbora joan beharra izan zuela bere osaba ikustera. Lo gela ordaintzeko astirik ez zuela izan eta ez ni agurtzeko ere. Egitan, ez zutela hotelean ikusi ere egin bost egunean, baina kontutxo bat egoala ordaindu beharrean. Ongi zegoala, erantzun nuen.

Hilabete ingurura, lanean hasiak ginen, kable bat Panamatik. "Enormes fiestas Deba. Volvère pronto. Besarkadaz. Baldo".

INAKI LETE

Ikasleen kezka

Debatar gazte bi gera. Garrantzi aundikoa iruditzen zaigu gure problemak asteroko onetan agertzea, gure jaiak dirala eta.

Zentral nuklearraren problema ez goaz azaltzera, gurea bakarrik ez delako, Gipuzkoako erri geienena baizik. Guk azaldu nai deguna irakas-kintzaren problema da. Batzuek esango dute, E.G.B.ko ikastolarik onenak Deban aurkitzen direla.

Guk bear deguna ez da E.G.B.ko ikastola bat. Instituto bat bear degu. Onelako ikastetxerik Deban ez bait dago, ikastaro guzian, egunero, Ondarrura joan bearra izan degu.

Autobusa artzeko, goizean oso goiz jeiki bear izaten dugu; eguerdian, bazkaltzera berandu irixten gara, gero arratsaldean berriz aruntz joan eta illuntzean etortzeko.

Gu biok bakarrik ez gera onela gabiltzanok; gu bezela, debatar asko dira joan-etorri au egiten dutenak.

Autobusa ez da guretzat bakarrik; bertan, ikasle ez diranak ere, ibiltzen dira.

Gu Ondarrura joaten garen bezela, beste asko Zumaia, Donostia, Zarautz eta Eibarrera joaten dira.

Problema au egunen batean konponduko dan itxaropena dugu.

ELISABET eta MIREN ITZIAR

Transportes

azkar s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiak: 552650 - 552654

Apartado 1381

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

DEBAKO GAZTERIA ETA EUSKARA

Bildur naiz, baina ala ere, hemen doakizue nere lana, hori bai, nahi nuke gai honetaz pixka bat gelditu eta pentsatzea.

Lan honetan Debaiko gazteria hartzen dut (ni tartean naizela), izan ere denbora gutti barru geure eskuetan izango dugu, maila guztietan, geure herriko etorkizuna; horregatik eta horretarako jarri beharko genuke euskara bere maila egokian.

Oraingo honetan utzi dut euskarak duen zer eina haurren artean, izan ere, nere ustez, lanik gehienak, bide horretara zabaldutako ditugu.

Lehenbizi kontzientzia hartu behar dugu euskarari buruz. Ez dugu hizkuntza turisten eta atzerriarren aurrean desberdintasun bat azal dadin; horregatik balitz ez dugu euskararen beharrik gure herriaren eginkizunetarako.

Oraindik galdera batzuk ditut buruan: Deban haxe gertatzen zaigu:

Umetan euskaraz mintzatzen gara, gaztetan galdut egiten dugu, zahartzaroan berriz geureganatzen. Fenomeno honek esaten digu bota behar dugula betiko sarritan esan ohi duguna: "gure herriko euskara turismuak galdut du". Hau esatean baliatzen naiz, badirala gure auzoan gu baino turismo gehiago duten herriak: Zarauz, Le-

keitio etab., eta gaur egun oraindik euskara da beren herriko hizkera. Badakit herritik kanpora alde egin beharrik lanera joateko, kultura mailan nahiko eskas ibili —edukazio mailan zer esanik ez—, izugarriko zatiketa eta desberdintasuna ekartzen duala. Hauek denak eta fenomeno gehiagok pertsonalitate hutsune baten sartzen gaituzte, eta horrela erortzen gara

kanpotarren eskuetan.

Nola jakin arazi gure atzekoei euskarak bere barnean duen kutsua? Nola esan gure gazteria euskaldunari euskarak duen zer egin gure herrian? Nola jo beharko genuke, biharko zinegotzi, alkate, maixuok? Zertara behartzen gaitu euskarak? Behartzen ahal gaitu gauza desberdin, folkloriko eta snobista bezala? Ez dezakegu pentsa hori denik.

Kontuan behar dugu izan euskararen dugula gure herriko etorkizuna, eta herri izango garela gure hizkuntza lotu, askatu eta denerrako gai denean.

Infrastruktura aldetik pila bat eskola izanik, euskara aldetik izugarriko desegokitasuna arkitzen dut, etorkizun batean euskara izango bada izan debarron hizkuntza.

Deba euskalduna lortu behar badugu; baztertu beharko ditugu, progresoa ahoan dutela Deba euskaldun bezala zapaltzen ari direnak, horregatik ere gazte eta euskaldun bezala erresponsabilitatea eskatzen dut gure herriko zenbait gizon jakintsuk, trebe eta ospetsuk gure herria euskalduna dala ahaztu dutelako.

Problema hau ikusiaz gure herria bide onera eramateko gai izan gaitzela, nahiko nuke.

IRRINTZI

Oyal s. a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

CARNICERIA LUIS PRADERA

ARKUME ETA TXEKOR JAKIETAN BEREZIA

— MALLABIA —

LANKIDE AURREZKIA

Etekin onenak zure diruari

Apirilak 26ko ibilbidean, 2garrenean

— ERMUA —

CARPINTERIA MAILLABE

FORMIKA LANETAN BEREZIA

ETXEETARAKO NEURRIKO LANAK EGITEN DIRA

— MALLABIA —

TABERNA

RESTAURANTE

BASTIDA

SAIESKI ERRE ETA ESKAILLUTAN BEREZIA

ERA GUZTETAKO JAKI GOXOAK

— MALLABIA —

MALLABIA - ERMUA

MANUFACTURAS GES, S.A.

Txirrindu eta motoentzako exerlekuak. Berebilentzako osa gaiak

Mallabia bidean

Aptdo. 83

— ERMUA —

LARZEP

Berebil eta kamioientzako jasogailuak

Mallabia bidean

Urrut.: 171200 - 171204

— MALLABIA —

RAFAEL URRETA

Txirrinduentzako tresnak

Aptdo. 46

Urrutizkiña: 17 15 65

— ERMUA —

AUTO REPARACIONES

JUAN PEDRO GALLATEGI

Era guztietako auto konponketak
Berebilentzako behar diren tresnen salmenta

— MALLABIA —

HIERROS SAINZ S. A.

TXAPA GORDAILUA. NERRITARA EBAKIAK

Areitio Auzoan

Urrutizkiñak: 171400 - 171404

— MALLABIA —

Andra Mariak Mallabian

AGURRA

Berriz ere Andramariak. Gure jaiak. Beroa. Agur zintzo bat Mallabitar eta Mallabitar ez zireten guztioi.

Etorri dira Andramariak, eta Mallabitarrok hemen ari gara egitaraua antolatzen, urtetik urtera zerbait gehitu eta hobeago-izekotan.

Erle ontzi bati golpe bat emateran izaten den zarata eta iskanbilla baino haundiagoa izaten da Mallabin garai hontan, Jaiak pizten gaituzte, gure arteko akatsak eta arantzak gaiditzera behartzen.

Alaitu gaituzten; aurpegi alaiarekin ere noizik behin egin behar dugu borroka. Azkoitiarrek bezala kanta dezagun alaitasunian.

Amatxi nahi dezunian
jokaizu loterixe
zergaitik nahi degulako
ondo pasau ondo pasau
ANDRAMAIXEK

Andramarietan elkar ikusiko dugu. Laister arte.

SANTI

INDUSTRI LEKU BERRI BAT: DOIKI KOPERATIBA

Gure herrian poligono berri bat sortu zaigu; Ermuatik Markiñara doan bide ertzean, Anbre tabernaren inguruan. Poligono honen izena GOITONDO da; izena ondo ipinia dagoela esan deza-kegu, Goitondo baita hauzune horretako baserri baten izena.

Garrantzi handia izanen duela honek gure herri eta herritar guztientzat uste dugu; Lan postu berriak sortuko dira hainbat herritarrentzat eta, horrela, alboko herrietara joan beharrik ez dute izango; gainera, industria ugaltzeak ekartzen dituen ondorioak herriarentzat aberasgarriak dira-teke, baldin gauzak ondo egiten badira, noski, eta ez arrapastadan.

Hau dela eta jo dugu DOIKI koperatibara; hau da izan ere lehen sortu dena. Lanean hasiak dira, bertan izan gara, eta bertako jerentea den Alberto Zuazuakin mintzatu ordu erditto batez.

—Zelan etorri zineten Mallabia-ra?

—Lehenengo baten toki billa ibili ginen Eibar, Elgeta, Bergara, eta Markiña aldean; Oñatin ere, Caja Laboralak eskaini zizkigun lur zati batzuk, baina urruti xamar iruditu zitzaigun eta, ondoren, hona etorri ginen.

—Erraza izan ahal da hemen sartzea?

—Zona industrial hau geratuta zegoen; bertan, kolektor jeneral bat falta zen. Honek Ermuak urak hartzen dituen baino beherago ir-ten behar zuen; gero ur beltzek kutsadurarik gabe joan behar du-te, eta ur industrialek (azidoak, ba-seak eta abar) neutralizatuta. Ura falta zen.

Kolektorea eta urak ekartzeko zona industrialeko ugazaba guztiok elkartu ginen; ondoren, gure poli-gonoaren (Anbretik Goitondoraino) urbanizazio parzialak egiteko elkar-tu ginen: Ferralleria Arrate, Tor-nilleria Usa, Manufaturas Almat, Orue Kontratista Fermin, Pagaldai eta besteren bat.

Lankide Aurrezkiko injinadoreen departamenduak proiektua egin on-doren aprobatu eta egin zen urba-nizazioa.

—Hortaz orain poligonoa ondo geratu da?

—EZ, oraindik ura falta, baina Mallabiko Udaletxeak Diputazioaren bitartez proiektua eginda dauka, onartua ere zaigu izan da, eta us-tea dugu laster izanen dugula ura, behar beharrezkoa dugunez gero.

Beste arazo bat Tfno eza dugu. Baita transportearen arazoa ere: langileak joan etorria egiteko au-tobusik ez dugu, Ermua eta Eibar aldekoak baitira orain langile ge-hienak.

—Koperatiba hau sortzeko asmoa zela hartu zenuten? Inoren lagun-tzarik izan ahal duzue?

—Guk, langille bezala, koperati-bismoaren estruktura ondo ikusten genuen eta beste aldetik inbersio handia egin beharra zegoenez ge-ro, Lankide Aurrezkiaren laguntza eskatu genuen asmoa aurrera era-man ahal izateko.

Lankide Aurrezkiaren laguntza zein da?

Honek, lehenengo ikusten du, ze-lako taldea den laguntza eske doa-na, eta heuren trebetasuna aurrera gauzak eraman aurretik estatutak egitea, proiektua, urbanizazioa, es-tudio de factibilidad deritzana eta abar eskatzen ditu.

—Guzti hau teknika aldetik, bai-na inbersio aldetik zer?

Gu guztiok langile garenez, diru askorik inork ez du, eta bakoitza-ren aportazioa txikia da, beste guz-tia kreditoen bitartez lortu behar izan dugu.

Gure kasuan 3.000.000 pezetaren inbertsioa izan da lan postu ba-koitzarentzat, eta guk ipini dugun dirua 100.000tik 500.000 arte izan da. Bakoitzak, 2.500.000 pezeta bai-no gehiago, kreditoen bitartez be-tetzekoak ditugu; 300.000 pezetako kreditoa eman digu Fondo Nacio-nal de Protección al Trabajo dela-koak; langile bakoitzeko, guztiz, 18.000.000 izan dira.

Baina oraindik 2.000.000 baino gehiago geratzen da langileko ipi-ni gabe, eta guzti hori Lankide Aurrezkiak eman digu, zeren eta Aurrezki Kutxak eta Bankoak ez diote eman nahi izan ezer, enti-dade bezala, DOIKIRI.

—Nolako da lantokia? ZER da aipagarriena?

—Egiten den produktoa dela ai-pagarriena, esango nuke, zeren ho-nek, teknologia aurreratua eskatzen digu; honen ondorio bat sozio ba-koitzarengandik inbertsio handia egin beharra da. Beste alde bate-tik langileen artean lanerako tre-betasun baten beharra dago, eta organizazio aldetik ahalmen haun-dia behar da teknika aurrerakoie-tara aldatzeko.

—Zenbat zarete? Zer proiektu duzue?

—Oraindik 23 lagun gara lanean eta gure nahia asentatzea da, in-bertsioei rentabilitate handia ate-ratzea autofinantziazioa lortzeko, zeren, orain gure lantegitik kanpo-ko diruari lotuta aurkitzen gara.

Beste inbertsiorik ez dugu egin nahi hori lortu arte. Ondorengo gauza izango da gure etorkizuneko produktoa erabakitzea, teknologia-ren maila eta abar, batez ere gure gizartearen desarrolloari begiratu-ta, lanaren masifikazioari beti ihes eginaz, buru lanetan eta lan krea-tzaile batean oinarrituaz.

—Mallabiari zer ondorio dakar-

kieke, zure ustetan, koperatiba ho-nen sortzeak?

—Bertan finkatuta dagoenez Ge-ro herriari zabaltzen dizkio bere ateak, Mallabiako jendea noski, Euskal herrian finkatuta dagoen koperatiba aurrerakoi baten ardura eta arazo guztiekin responsabiliza-tu nahi duten guztiei, lantegi ho-nen protagonista izan nahi duten guztiei. Kronketoki, lan postu kali-fikatuak sortzen ditu, eta hain ka-lifikatuak ez direnak ere bai (baina gutxiago), eta alkartasuneko giro baten bizi ahal izateko aukera, gu-re gizarteko gauzez arduratuaz.

—Beste zerbait esan nahi ahal duzu?

—Bai, gaur egunean Euskal he-rria kinka larrian dago, gure gizar-tea industria primitibo eta masifi-katuan geratu da. Nazio aurreratuei begira jarri behar dugu, industria-ren maila aurreratueta pasatu be-har dugu nazio aurreratu guziak bezala. Horretarako, enpresa be-rriak sortu beharra dago, gure es-kuetan izanen diren enpresak nos-ki, gure gizartearen beharrei lotu-ta aurkituko direnak. Gure gizar-teaz arduratzea, bai S.A. eta bai koperatibetan egin daitekeen lana da, eta, koperatibek behintzat, eran-tzun berezi bat ematen diote gure gizarteko arazoei, hau da, Euskal Herriko langileari eskubidea bere kreatibitatearen ahalmena bere es-kuetan geratzea, eta, hau, esplota-zioari aurka egiteko bide bat de-la iruditzen zaigu.

Eskerrik asko zure azalpen ar-giatatik. Beste bat arte esanaz utzi dugu Alberto Zuazua eta berehala DOIKI s.c.i.ko langileria heuren arazo eta problema guztiekin, eta baita asmo ederrekin ere.

Honelako ekintzak ugal bekizkigu gurea bezelako herri bazterretan beharrezkoak ditugu eta.

TXURRUKA

JAIETAKO EGITARAUA

Abuztuak 10 Larunbata

Gaueko 10etan: Bertso zaharren agerpena, kantuz.
Xabier Lete
Antton Valverde
Julian Lekuona

Abuztuak 11 Igandea

UMEEN EGUNA

Goizean: Haurrak abestutako meza. Herriko umeek, Euskal fol-klorearen agerpena.

Arratsaldean: Haurren margo sariketa

LASARTEKO IKASTOLAKO umeen ekinaldia

Abuztuak 14 Asteartea

Gaueko 10etan: GAU JOLAS ikusgarri baten hasera, Azpeitiko EGAN taldeak alaitua. Mahaiak gordetzeko Tfno. hontara deitu dezakezue. 171010. (943).

Abuztuak 15 Andra MARI

11 terdietan: Meza abestua.

Ordu 1etan: Pasaiaiko ALKARTASUNA eta Mallabiko GAZTE ALAIAK dantza taldeak jardungo dira.

Tartean: IV Idaz lehiaketaren sariak banatzea.

Arratsaldean: Durango aldeko ERREGLEEN V Aurrezku txapel-keta.

Jarraian: Oiartzungo INTXITU taldeak «ORRIA 778» antzerkia agertuko du.

Setan hasita: EGAN taldeekin erromeria.

Abuztuak 16 Roke Deuna

Goizetik: Meza, Mallabiko ezpata dantzariak, eta Arratiako al-bokariak.

Arratsaldean: VI Dantza solte txapelketa.

Ondoren: BIZKAIKO BERTSOLARI GAZTEEN TXAPELKETA.

Gauean: Erromeria EGAN taldearekin.

Abuztuak 17 Zezen eguna

Goizean: TORTILLA eta PAELLA txapelketa.

Gauean, 10etan: III EUSKAL GAUA.

LURDES IRIONDO

GORKA KNORR

BENITO LERTXUNDI eta

LUZAIDKO BOLANTAK dantza taldea.

Abuztuak 18 — II Baserritarren eguna

Goizean: Herri meza

SAKABI eta EGAÑAZPI, ZENDOIA eta ITURBIDE. Trikitilariak.

Ondoren:

ENBEITA, LAZKAO TXIKI, LASARTE, LIZASO, GORROTXATEGI. Bertsolariak.

Arratsaldean: Aipatutako bertsolarien jardunaldi luzea. Haseran eta bukaeran, dantzariak nekatu arte, trikitilarien saio azken gabea.

Mallabian 1974ko Abuztua.

JAI BATZORDEAK

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

T X I M I S T

es mi nombre de pila

RENAULT

Comercial Alberdi, S. A.

Mendibiarzte - Armentia

Euskeraz Mintzatzen da

. G A S T E I Z .

ZARATE ERREDIZAK

Berria Barrua, 65

Urrutizkiñak: 212316 - 217916 - 233499

— G A S T E I Z —

Sucesores de Aguirre, S. A.

1834 URTEAN SORTU ZEN ETXEA
ALTZAIRU ETA BURNIKIAK

Gamarra Atea, 30

Urrutizkiñak: 226100-04-08-12-16-50 - 222137 - 222678

— G A S T E I Z —

Aranzabal, s. a,

Gastela, 14

Urrutizkiña: 22 06 00 (6 ari ditu)

— G A S T E I Z —

I n s i s a

ZOLDAKETA TRESNERIAK — INDUSTRIETAKO MAKINAK
TRESNAK ETA ERRAMIENTAK — NEURKETA GAIK

Telegramak: Insisa
Simon de Anda, 2

Urrutizkiña: 22 28 62 (iru ari)

— G A S T E I Z —

ARABAKO GIZAJENDETZAZ

Debelopamenaren eredu bat aztertze oinarritzko faktore batzuk kontuan artu behar ditugu; haien artean, gizajendetza, lekua eta komunikabideak. Ikus dezagun lehenengoa.

Populazioaren mugimendua eta gehitzea zenbaterainokoa izan den aztertzea geure Araban, dugu, beraz, lehen urratsa. Mugimendu hau Araba osoa arturik eta Arabako eskualdez eskualde ikusiko dugu.

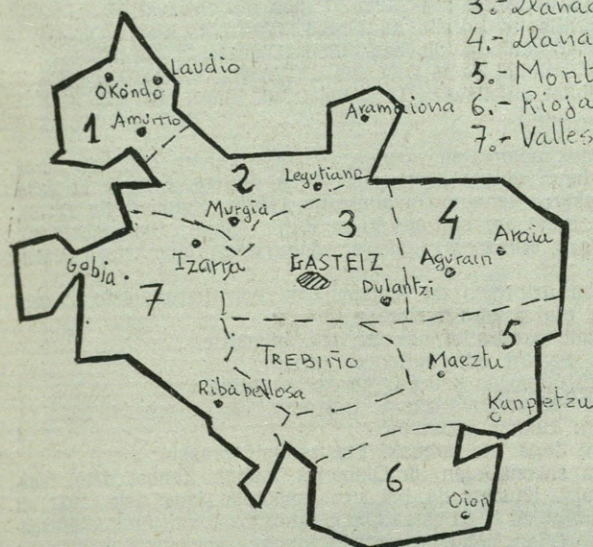
Arabako Foru Diputazioaren "Comisión de Planificación y Desarrollo Comarcal" delakoa lan in-

teresgarri bat egiten asi zen Gasteizko larregitasuna eta herrien txikiegitasuna konpontzeko. Beranduegi, beharbada.

Askatasun-galtzea arte, Arabak eratze interesgarri bat zeukan. 438 kontzeju, 53 anaiarteetan alkatzen ziren; hauek zazpi taldetan, eta zazpi taldeok Araba egiten zuten. Taldeak, hauek ziren: Aiala, Agurain, Biazteri, Gatzagako Gesalaga, Gasteiz, Mendotza eta Zuia Barrutia.

Gaur, honetara banatu dira eskualdeak: Cantabrica Alavesa

- 1.- Cantabrica Alavesa
- 2.- Estribaciones Gorbea
- 3.- Llanada Occidental
- 4.- Llanada Oriental
- 5.- Montaña Alavesa
- 6.- Rioja Alavesa
- 7.- Valles Alaveses

ARABAKO ESKUALDEAK

(Aiala), Estribaciones Gorbea (Ur-kabuztaiz, Zuia Barrutia, Aramaio, Legutiano eta Zigoitia), Llanada Occidental (Gasteizko udala eta Mendotza), Llanada Oriental (Barrundia, Asparrena, Hegiraz eta Iruraiz), Montaña Alavesa (Arana, Arraia, Kanpetzu, Bernedo eta Hu-

rizarra), Rioja Alavesa eta Valles Alaveses (Kuartango, Gatzagako Gesalaga, Gobia, Erexo, eta Osingani). Trebiñoko konterria azkeneko eskualde honetan sartu behar.

Ikusten denez, batzordekoak bertako euskal izen jatorrak jartzen

ez dira gehiegi ahalegindu.

Prestatu dudana agerian, Arabako gizajendetza urte urte ematen dut. Honen bidez Gasteizko eta Araba osoaren gehitzea neur dezakegu.

URTEA	GASTEIZ	PROBENTZIA	GUZTIRA	Biztanle/km. ²
1900	30.701	65.684	96.385	31,6
1910	32.893	64.288	97.181	31,8
1920	34.785	63.883	98.668	32,3
1930	40.641	63.535	104.176	34,1
1940	49.752	63.124	112.876	37,0
1950	52.206	65.806	118.012	38,7
1960	73.701	65.233	138.934	45,6
1965	105.385	67.818	173.203	56,8
1970	136.873	67.450	204.323	67,1
1971	141.275	67.617	208.892	68,5
1972	143.963	68.226	212.189	69,6

Ondorengo agerian eskualde bakoitzeko populazioa ikusiko dugu.

ESKUALDEAK	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1972
Cantabrica Alavesa	12.765	13.267	13.616	14.762	19.544	28.849	27.874
Estribaciones Gorbea	5.629	5.657	5.299	6.302	4.919	4.489	6.343
Llanada Alavesa (1)	14.534	13.977	13.586	14.259	12.962	12.406	12.038
Montaña Alavesa	7.763	7.535	7.359	7.495	6.410	4.800	4.838
Valles Alaveses	11.311	11.035	10.743	10.171	9.709	6.233	6.153
Rioja Alavesa	11.881	12.064	12.521	12.817	11.689	10.683	10.980
Seirak	63.883	63.535	63.124	65.806	65.233	67.450	68.226
Llanada Alavesa	49.319	54.618	63.338	66.465	86.663	149.279	156.001
Araba osoa	98.668	104.176	112.876	118.012	138.934	204.323	212.189

- (1) Gasteiz kenduta
(2) Gasteiz sartuta.

Ageri bi hauetan Gasteizko gehitze handiegia eta probentziaren txikiegitasuna jotzen zaigu.

Hamabi azkeneko urteotan Gasteizko gizajendetza bitatu denez, kontuak atera zenbaterainoko

arrotz-jendeak sartu zaizkigun gure huruan hain denbora laburrean. **EZKIBEL**

Distiplas

SINTASOL - CEFLEX - SINTAMUR - LAMICHAPA
Zurezko Parquets - Formica

Independencia, 22
Cercas Bajas, 4

Urrutizkiña: 21 60 74
Urrutizkiñak: 217642 - 212705

maga system

Division Azul, 4

RONEO

IGNAZIO BAJO
ARABAKO ZABALTZAILEA

— G A S T E I Z —

solari

Relojes
eléctricos
y automáticos
de lectura
directa

Urrutizkiñak: 212231 - 211719

DOS HERMANAS

J A T E T X E A

— G A S T E I Z —

Urrutizkiña: 21 18 52

Alberdi

SAGAR-OPIL — BONBOIAK — PATTAR-ONTZIAK — ETA GAZTEIZKO GAUZA BEREZIAK
EUSKAL PASTELAR

San Prudenzio, 27
General Alava, 26

Urrutizkiña: 21 16 99

Urrutizkiña: 21 18 83

— G A S T E I Z —

Arabako kanta zaharretaz ohar batzuk EL VALLE DE ZUYA - ZUIA BARRUTIA

J. Olabarriaren liburu berri bat

I. Baztarrikak

Joan zen urteko jaietako alean artikulu bat idatzi nuen gai hon-taz ("Arabako kanta zaharretaz zerbait", Zeruko Argia, 544 zenba-kian). Eta gaurko idazlan hontan harako artikulu hari jarraipenik emon naiez, gai berberetaz aritze-ra natorkizue.

Lehenik, artikulu haren zenbait oker zuzendu nai nuke. Noski, ur-te hontan zehar, artikuluia idatzi nuenetik igaro duen urte hontan zehar, arabar kanta zaharrei bu-ruzko ikertze lanari ekin diot eta, guztiz normala denez, lehen uts-egitakoak azaldu dira nunnai. Nortanai ere, nik banakien neure buruaren neurriak zeinien urri zi-ren gara hartan; garai hartan on-gi ezagutzen nuen kantutegi baka-rra Azkuerena bait zen. Noski be-ste batzuk ezagutzen nituela, bai-ñan alde batetik, ez behar beste, eta, bestetik, kantutegietan utsune aundia dago Arabako kanta zaha-rrekikoa. Beraz, ezin beste kantu-tegiak nere lanerako balia.

Honela nioen nik lehengo urtean, Arabako kanta zahar bilduen ko-puru urria nolabait expikatu naiez: "Azkueren kantutegian Ola-eta, Aramaiona eta Legutuiano herrietako kantak dira bildu. Ziur nago beste zenbait herritan Az-kuek zerbait bildu zuela. Nun di-ra? Nun dira bildi zituen kanta "berdeak (Azkuek berak esaten zuzen, "subidas de tono")? Bali-teke kanta horien artean Arabako kantaren bat arkitzea. Bestaldetik, Azkuek berak ("Clasificación de nuestras canciones populares", "Cancionero Popular Vasco", 54 orrialdean) honela dio: "Además de las que aquí sean publicadas quedarán muchas otras, por su po-co valor, inéditas. Quien, sin em-bargo, quisiera consultarlas las tendrá en la Biblioteca de la Aca-demia de la lengua vasca". Ikusi beharko da noski ea "inédita" ho-rien artean Arabako kanta zaha-rrik dagoenetz".

Lehenik, gauza bat esan beharra naiz: Azkueren kantutegiaren bo-rradorea, onerako edo txarrerako, ez dago Euskaltzaindiko Liburuteg-ian. Auskalo noiz eta nola ater-a-ko zen handik! Behar bada gerla garaian edo. Borradore hori kua-drenatua dago, nere ustez lau to-motan gutxienez; nik bi tomo aur-kitzeko, ikusteko eta aztertzeko zoria izan dut. Gaiñuntzekoa nun dagoen jakiteko nik uste dut eldu zaigula garaia. Ez daiteke inoiz-laz ere erri-altxor hori galtzera utzi.

Apunte liburu edo borradore horta askotan irakurtzen da: "copia-do para el Cancionero"; "copiado para Euskalerriaren Yakintza". Baiñan ehundaka dira inora alda-tu ez ziren kantuak. Badira prob-intzi guztietako kanta ederrak. Arabakoak ere baziran noski. Bai-ñan iturburu batetik edo bestetik ezagutzen nituen geienak. Baziren ordea batzuk neretazko ezezagun zirenak zeharo. Eta horien artean "Esaik bat" abestiaren variante bat ba zen, Legutianon bildua. Ja-kiña denez, Gipuzkoan izan zen "Ez dok amairu" izeneko kantari-taldeak kondaira hortatik artu zuen izena (hain zuzen "Esaik bat" kanta hori, "druida" delakoen kantu batetik omen dator, "Ez dok amairu"! esanaz bukatzen da, esaera hau entzutean deabruak al-de egiten duelarik).

Lehen esan dutan bezala, lehen-

go urtean Azkueren kantutegia nuen ia-ia iturburu bakarra. Ge-roztik, Euskalerriaren Yakintza-ren tomoak arakutzen ahalegindu nintzen, eta bertan kanta batzuk arkitu ditut. Horietariko bat oso garrantzi aundikoa, sorgin-kanta baita. Olaeta-koek ziotenez, Otxan-dio eta Olaeta errien tarteko larre batean egin ohi ziren garai ba-tean akelarreak, Amezola izeneko larrean, eta itz hauek dituen kan-tua abestu ohi zela:

"Gorbeyako larran,
aker bat dago erdian,
atso errenak dabilzt
bere aurrean dantzan.
Goazen, goazen, goazen,
eurari laguntzen,
mendi ta arkaitz artean
ujuju egiten.
Trulala.....
Uju, uju, uju!"

Bertakoei ziotenez, sorgin-batza-rreak "bariku eta martitzenetan izaten zirean". Ots, ostiral eta as-tearteetan.

Arabako kantu zaharrek eta haien adikizunak ikasteko, oso go-goan nuen Uruñuela izan zenaren izkribuetara jo behar nuela. Uru-ñuela —esan beharko, batez ere Arabari buruz tutik ere ez dakiten giputxeek jakin dezaten—, Gastei-zen sorturik zen; abertzale, eus-kaltzale eta Euskalerriak izan di-tuen musikaegile oneneetarikoa. Bera arduratu zen Arabako kanta zaharrek ikasten, itxuratzen, ar-monizatzen eta plazaratzen. Baita ere gaiñuntzeko probintzietako kanta zaharrek ere; denok ezagu-tzen dukegu "Maitia nun zira" abestiaren armonizazioa, Uruñue-lak egiña.

Uruñuelaren paperak, baiñan, ez omen dira Euskalerriaren. Bakar bat-zuk Seminarioan, Gasteizko Semi-narioan omen daude. Baiñan geie-nak Italian omen dira. Uruñuelak Donostian izan zuen dantza edo ballet-ikase bati utzi zizkion. Esan gabe doa, oso intresgarri izango li-tzake benetan paper horiek esku-ratzera.

Uruñuelak, "Radio Emisora Bil-baina" delakoan itzaldi bat bota zuen, 1934.eko Martxoaren 2an "El folklore musical vasco en Alaba" izenburuturik. Oso itzaldi intresga-rra da; batetik, Uruñuelaren nar-tasuna ezagutzeko eta bestetik Ara-bako kanta zaharretaz zenbait da-to jakingarrietaz jabetzeko. Hara-ko itzaldi hura, "Euskera" izene-ko aldizkarian irakurri dut. Lau zatitan emana da. Inork irakurri nai badeza, hona hemen itzaldia aurkituko duen "Euskera" aldizka-riaren zenbakiak: 1934.eko III eta IV.gn, eta 1935.eko VIII eta X.gn zenbakiak.

Eta Uruñuela utzirik, jo dezagun beste iturburu batera. Duela illa-bete bat edo, anaia bat eta lagun baten biden jasotako berria azal-duko dizuet lehenengoz. 1961 eta 1962 urteetan, Echebarria Bravo izeneko musikologo bat (Academia de Artes de San Fernando dela-koaren kidea bera) Araban barre-na ibili zen kantuak eta biltzen. Guztira jota, erderazkoak zein eus-kerazkoak, 725 bat bildu zituen. Euskerazkoak, 31 bat. Baiñan 1962 urteko sortan sartu zituenak, ares-tian aiatu dugun Uruñuelaren itzalditik adatu zituen. Halaz ere, Echebarria Bravok bildutako kan-

tuen artean badira kantu batzuk, guretzako oraino ezezagun zirenak. Bestaldetik Echebarria Bravo-ren kantutegi hortan dantza-kantu mordo bat badago! guztira jota, 50 bat, eta, horien artean, batzuk abestutak, euskeraz.

Lan egin beharko dut, Echeba-rria Bravoren lana aztertzen. Bai-ñan, zilegi bekit Echebarria Brav-ok bildutako kanta baten itzak hona aldetzea; "Bart amarretan" du izena kanta horrek. Nik aspal-dian abesten dudak kantua, bes-talde; baiñan desberdina, bai itzen, bai musikaren aldetik ere. Biga-rrerren ahapaldiak "Salamankara" kanta ezaguna gogoratuko digu:

"Bart amarretan dontzela nintzan,
amaiketako senartu;
ordubirako senarragaitik
alargun nintzan gelditu.

Goiko Jaun Onak emon baleusta
Zeru altuko giltza bi,
aizken orduan jakingo neban
zeñi atia eregi".

Horra hor itzak. Inork konpa-ratu nai badeza honoko versio hau nik abestu ohi dudarekin, Az-kueren kantutegian aurkituko du bestea, 486.gn orrialdean.

Diodan ere, Echebarria Bravo-ren kantutegi honi buruzko oharra bukatzeko, kantutegi hau, nahiz eta oso garrantzi aundikoa izan, oraindikozan ez dela argitara eman. Halakoa da, Maria Santissima, Au-rrezki Kutxa Munizipalako Kultur Arloa osatzen dutenen zabarkeria.

Honeraño aitatuak dira, aurtan arabar kanta zaharreni buruzko lana aurrera eramateko arakatu ditudan iturbururik nagusienak. Bada beste bat, oraindik aiatatu ez dudana: tokian tokio emazteki-gizonekin egindako lana, beren ahoetatik kantuak bilduz. Baiñan guzti hori honera aldatzeak luze xamar joko liguke, eta ez du he-men intres apartekorik. Behar ba-da "Egan" aldizkarian edo mere-ziko luke argitaratzea. Bestetik, bildu ditudan kanta horietariko batzuk espartuko ditut, laister grabatzea esperatu dudak Arabako kan-ta zaharretaz osaturiko disko ba-tean, L.P's. modukoa.

Eta, azkenez, ohar txo bi. Lehen-go urtean ogei ta amaika kanta bildurik nuela esan nuen. Orain esan behar dut ehun eta ogei ta amabi ditudala klasifikatuak, le-hen aitaturako dantza kantak bar-ne direla (Errioxako "troqueados", "danza del árbol" eta abar...).

Bigarren oharra hau da: nahiz eta hainbat aldiz esan eta esan, oso zaletasun eta ardura gutxi ikusten dut Arabako musikariaren artean, Arabako kanta zaharrekin lan egiteko. Lerro honen bidez dei berezia egin nai nuke Gasteizko bi abesbatza nagusieri: "Manuel Iradier" eta "Araba"-ri, ea gure kantak abesten ere noiz aisi behar ote diren. Ondo da, ederto da, auzoko baratzara begira egotea, baiñan ez dezagun gure-gurea den baratz galtzera utz. Eta, noski, baratzera lantzeak lan ederra eman-gu digu. Egia da. Baiñan Araba bere lekuan jartzen ahalegindu behar dugu, eta hortarako lan egin behar da. Berba geiegi egin dugu. Esaera zaharrek dienez: Erratea da errax, egitea da gatz".

Gorka Knörr

Aurtan liburu bat argitara berria da Gasteizen Arabako lurralde edo eskualde bati buruz. Liburuaren izena: El Valle de Zuya. Egilea, Julian Olabarria Sautu Jauna, oso ezaguna da Euskalerriaren sendagile trebe eta euskaltzale jator bezala. Murgian jaio zen 1891. urtean eta Gasteizen bizi-tasun horren frutu duzu eta frutu mardula.

Liburua Gasteiz Erriko Eurrezki-Kutxak argitaratu du, Zuiako Jesus eta Inazio Etxebarria anaien laguntzaz. Oso apain jantzia argitaratu ere, ar-gazki eta guzi. 368 orri ditu.

Azken urteotan liburu asko argitaratu da hemen Arabari buruz. Araba, zori onez, azitzen eta arnasberitzen ari da. Arabarrak gaur ardura aund-iz bere lurralde aberatsaren balioak ber-ikusten, jasotzen eta ezague-azten ari dira. Hona hemen zenbait liburu, esandakoaren adierazgarri:

- Alava, solar de Arte y de fe. 1962 (G. López de Guereñu).
- Alava, número extraordinario. 1964 (Banco de Vizcaya).
- Estudio geográfico del Valle de Llodio. 1965 (M. Josefa Ochoa).
- Estudios de Arqueología alavesa. 1966 (Diputación Foral).
- Catálogo monumental de la Diócesis de Vitoria. 3 liburua 1967-70.
- Colección biblioteca alavesa Luis Ajuria. 8. liburua. 1971.

LIBURUAREN LABURPENA

Liburuaren izenak adierazten duenez, Arabako bailera oso bati buruz idatzia dago lan hau. Bailera horri gaur ZUIA deritza. Erderaz El Valle de Zuya, eta euskaraz lehen: Zuhibarrutia (1025), Zuhibarrutia (1179), Zuhibarrutia (1417). Baita ere Zuffiade Yuso, Zufia, Zubia... (ikus 95.218-19). «Barrutia» (ikus ere Barrundia) bailera edolurraldea adierazteko erabiltzen da noski).

Sei atal luzetan aztertzen du egileak Zui barrutiaren historia, geo-grafia, antolaketa eta gaurko biziera:

- Lehen atalean: geografia, nekazaritza, industria...
- Bigarren atalean: barruti edo bailerako erriak.
- Irugarrenean: historia, kultura, Oroko santutegia.
- Lagarrenean: toponimia, izkera, folklorea.
- Bosgarrenean: zuiatar ospetsuak.
- Seigarrenean: lege eta arauak. Eta zenbait eraskin.

Lan zabala eta sakona egin du Olabarria Jaunak. Zenbat dato, zeaz-tasun eta azterketa. Ikusten da bai urte askotako lana dela, 1927 an asia da, eta orain noizbait argitara eman ahal izan du. Atal interesga-rienenak, eta egileari lan gehiena eman diotenak, irugarrena, laugarrena eta bosgarrena dira noski. Eta liburuaren baliorik aundiena, nere iri-tzirako, hontan dago: artu duen gaia alde guztietatik aztertzen duela, ez bakarrik historia aldetik, baita ere geografia, lanbideak, kultura, jolasak, folklorea, lege eta usuarioen aldetik...

EUSKARA ZUIAN

Puntu hau zaletasun eta ardura bereziz aztertu du egileak. Batez ere irugarren eta laugarren atalean. XVIII. mendean euskaraz egiten omen zen Zui barrutian, eta XIX.mendean erabat galdu zen, gehienek lehen 50 urtetan. Bertako euskeraren arrasto eta aztarren bakarrak, baina baliotsuak, toponimia, abizenak eta gaurko izkuntzan erabiltzen dituzten euskal itzak dira. Hontan lan aipagarria egin digu Olabarria Jaunak (ikus laugarren atala). 2.840 leku-izen bildu ditu eta lerroz lerro eman, nundik eta zer diren adieraziz. Bertako abizen-zerrendak ere jaso dizkigu. Eta azkenik, gaurko izkuntzan bizi bizirik dirauten itz asko, adibidez: acullu, alda, amaitaco, amarretaco, atorra, barruti, bildurra, biriqui, bizcar, bu-runchale, chacurra, cartolas, cenzin, cuin, chala, chapela, charri, chipi, churi, escaraz, gallur, gorri, inarra, larra, larrain (rain), larri, legor min-tegi, nesca, pistia, saguchi, sastobi, sutar, tontor... Egileak hainbeste izen eta itz bildu ondoren, hala ta guziz ezagutu egiten du asko izango direla oraindik bildu gabe gelditu direnak.

Oroko santutegian 1936 ko gerrate arte Igokunde jaiean euskeraz eta erderaz egiten omen zen sermola, Bizkai aldetik eta euskaldun asko etortzen zelako. Ohitura hori berritzeko asmotan omen dira orain.

OROKO SANTUTEGIA

Santutegi hau ezaguna da Araba aldean eta Euskalerrri osoan. Murgia gainean dago eta Zui barrutiko Zaindaria da. Ikusbide zoragarria duzu hortik Gorbeia aldera eta bailera guzian gain. 10 orri bete eskeintzen dizkigu egileak Oroko santutegiari buruz: historia, festak, kofradia, etxe-berritzea, Oro mendiko lehen biztanleak...

Bainan besterik ere idatzi du hortaz Olabarria Jaunak. 1936.urtean argitaratu zuen «Monografía de Nuestra Señora de Oro», 116 orriko li-buruxka, eta 1968 an bir-argitaratu du. Gainera beste idazlan eta arti-kulu asko baditu eginak han eta hemen Zuiako gertakariak buruz, esa-terako: Tigres en Gorbea 1951, El pastoreo en el Valle de Zuya 1956, Sepulturas en Zarate, Ermita de Nuestra Señora de Ermua, Linaje de Zarate 1967...

Hortik atera zenezake gizon honek ze zaletasun eta maitasun dion bere jaioterriari. Eta zaletasun eman eta zabalkorra, benetan.

Liburu hau irakurtzean behin eta berriz gogoak esaten zidan: merezi duela bai Zui barrutia ezagutzea, bailera ikusgarriak baldin bada Eus-kal Errietan hau bait da lehenengotako bat, Gorbeia mendiaren magalean leunki etzana. Eta merezi duela ere Gasteizko euskaltzale bizkor honek ekin dion lanari guk ere aurrera ekitea, honela gure euskal erriak eta gure lurraldeak ezagutu eta ezagueraziz.

Zorionak eta eskerririkasko, Olabarria Jauna, liburu baliotsu honen-gatik.

Gasteiz eta beste

Horra Gasteizko festak. Beti ere dut gogoan ema-kume adineko batek behin esan zidana: «Oraingo festak ez dituzu lehengoak bezalakoak. Oraingoetan ikusle moduan egoten da jende gehiena. Lehen ez, lehen parte hartzen zuen azkarki. «Egia du, ene us-téz. Apurka, ia oharu gabe, heldu zaigu aldaketa: ez dugu lehen bezala jaia dastatzen, ikusle egoten bait gara. Jakina, giroak horretaratzen gaitu: ez gara geu-re buruaren jabe eta gure herria horren arrotzu da... Tori egitaraua edo programa: zer ikusten duzu-gurea? Aitzitik, badirudi egun hauetan herbesteko eragina handiago dela: horra «Festivales de España» direla-koak, horra urteroko Paco Martínez Soría gaztelar huts gezia eta «Teatro Argentino» nazkagarria...

Hala ere, ez dugu kanpora joan nahi. Jaiak bertan emango ditugu. Izan ere, laket zaiguna (gustatzen zaiguna) ez da programan aurkitzeko: adiskideen arteko solas eta kantuak, kaleko ikuskizun jatorrak, etxeko

mahai ederki jantzi eta hornitua...

Oi Gasteiz! Hemen ere ez gara kasu bakarra: ho-rran malte dugun Gasteiz hiltzeko zorian dago. Zuhazti eta belardi ederrak eremu gorria bilakatzen dira, han-txe etxe (hobeki: erleuntz) pilo zakar itsusiak eraiki-tzeko. Gure-gurean hainbeste etxe politik tupustean ezereztu egiten dira, maiz euskaldunon laguntzaz. Hiba-eta errekek kirastan ari, eta orobat aldea. Ez gara kasu bakarra, diot. Esaterako, horra nola bota duten jauregi eder bat Bergaran, Ozaeta izeneko; haren irudia «Z. Argia»n ikusi dugu, Amatiñori esker. Beste aldetik, Donostiako Ondarretan 17na mailatako 4 dorre egin nahi omen dute, ondoan gainera itsas!! Adibideen lerrokada, zoritxarrez, luzea da. Bide horretatik, zen-bait urteren buruan hondakin-ontzia bihurtuko zaigu Euskal Herria, jendez (euskaldunok guttienak izaki) josutako ondakin-ontzia, aintzinako edertasunak oro li-buru zaharretan ikusgarri.

Ongi badakit zer esango didan baten batek: «Hori baino arazo handiagorik badugu». Edota. «Horren itur-burua kapitalismoa da». Eta abar. Ez noa orain eran-tzun horiez eztabaidatzea. Baina zer axola zaigu ge-roko egoera, arbasoengandik hartu dugun ondarea deu-seztu, erraustu, hondatu egiten badugu? Gure asaba zaharrek utzitako ontasunak alperrik galtzen baditu-gu? Eta kapitalismoa zer hori, alde guztietan zaku-rrak ortúsik: atzo hartu nuen Rumania-tik postal bat eta bertan giza-erleuntzak ageri dira. Zer, bada? «Eder-tasunarekiko itsutasuna»z mintzatu da azken Nobel Sari irabazlea, Konrad Lorenz. Sakonak dira, beraz, iturburuak nonbait. Ez dadila hori, ordea, isil eta gel-dirik egoteko aitzakia. Ez eta geure buruaren jabe ez izatea ere. Horixe bakarrik falta du gure axolagabe-keriak!

DANIEL IBARGOITI